

TÜRK CEZA HUKUKUNDA SUÇA TEŞEBBÜSÜN KOŞULLARI ÇERÇEVESİNDE HAZIRLIK VE İCRA HAREKETLERİ AYRIMI

*THE DISTINCTION BETWEEN PREPARATORY ACTS AND ACTS OF EXECUTION WITHIN THE
FRAMEWORK OF THE CONDITIONS OF CRIMINAL ATTEMPT IN TURKISH CRIMINAL LAW*

Araştırma Makalesi
Alaaddin EGEMENOĞLU*

ÖZ

Suçta teşebbüs, failin kastettiği suçu gerçekleştirmeye yönelik olarak elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlamasına rağmen, elinde olmayan nedenlerle suçun tamamlanamaması durumunda gündeme gelir (TCK m. 35). Ancak teşebbüs hükümlerinin uygulanabilmesi, özellikle failin davranışlarının hazırlık aşamasını aşarak icra aşamasına ulaşmış olmasına bağlıdır. Bu nedenle ceza hukukunda teşebbüsün sınırlarının belirlenmesinde en temel sorunlardan biri, hazırlık hareketleri ile icra hareketleri arasındaki ayrımın tespitidir. Bu çalışmada suça teşebbüsün şartları, söz konusu ayrım merkezinde ele alınmaktadır. Öncelikle kasten işlenebilen bir suçun varlığı, failin icra aşamasına ulaşması, hareketin elverişliliği ve suçun failin elinde olmayan sebeplerle tamamlanamaması koşulları doktrin görüşleri ve Yargıtay içtihatları ışığında değerlendirilmektedir. Bu çerçevede özellikle icraya başlama ölçütü, hazırlık hareketleri–icra hareketleri ayrımının belirlenmesinde kullanılan teoriler, olası kasta teşebbüs meselesi ve hareketin elverişliliğinin değerlendirilmesi ayrıntılı biçimde incelenmektedir. Çalışmanın amacı, teşebbüs hükümlerinin uygulanmasında belirleyici rol oynayan hazırlık–icra ayrımının teorik temellerini ve uygulamadaki görünümünü ortaya koyarak, bu ayrımın somut olaylara uygulanmasında karşılaşılan sorunlara sistematik bir değerlendirme sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Suça Teşebbüs, Hazırlık Hareketleri, İcra Hareketleri, Hareketin Elverişliliği, Olası Kast

DOI: 10.32957/hacettepehdf.1857070

Makalenin Geliş Tarihi: 05.01.2026

Makalenin Kabul Tarihi: 16.03.2026

* Doktor Öğretim Üyesi, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Ana Bilim Dalı

E-posta: aegemenoglu@medipol.edu.tr

ORCID: 0000-0002-9654-8796

Bu makale Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Araştırma ve Yayın Etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

ABSTRACT

Attempted crime arises when an offender begins to directly execute a crime through suitable acts with intent to commit it but fails to complete the offense due to circumstances beyond their control (Article 35 of the Turkish Penal Code). However, the application of attempt provisions depends primarily on whether the offender's conduct has progressed beyond the stage of preparation and reached the stage of execution. For this reason, one of the most fundamental issues in determining the scope of criminal attempt is the distinction between preparatory acts and acts of execution. This study examines the conditions of criminal attempt within the framework of this distinction. In this context, the existence of an intentional offense, the commencement of the execution stage, the suitability of the act, and the failure to complete the offense due to reasons beyond the offender's control are evaluated in light of doctrinal views and the case law of the Court of Cassation. Particular attention is given to the criterion of the commencement of execution, the theories used to distinguish preparatory acts from acts of execution, the issue of attempt with eventual intent, and the assessment of the suitability of the act. The study aims to clarify the theoretical foundations and practical implications of the preparatory–execution distinction, which plays a decisive role in the application of attempt provisions, and to provide a systematic analysis of the challenges encountered in applying this distinction to concrete cases.

Key Words: Criminal Attempt, Preparatory Acts, Executive Acts, Convenience of Movement, Eventual Intent

EXTENDED SUMMARY

Criminal law determines criminal liability in accordance with the principle of legality by linking sanctions to conduct that fulfills the statutory elements of an offence. Although criminal norms are primarily structured around completed offences, situations frequently arise in which an offender begins to act with the intent to commit a crime but fails to complete the offence due to circumstances beyond their control. Leaving such conduct entirely unpunished would undermine the protection of legally protected interests, since the commencement of execution may already create a concrete danger. For this reason, Article 35 of the Turkish Penal Code (TPC) regulates criminal attempt and establishes liability for offenders who begin the direct execution of an offence with suitable acts but fail to complete it for reasons beyond their control. In this sense, criminal attempt represents an intermediate stage between non-punishable preparatory acts and the completed offence.

Attempt does not constitute an independent offence; rather, it functions as a supplementary norm operating in conjunction with the provision defining the completed offence. Therefore, the application of attempt presupposes that the constituent elements of the offence have materialized to a certain extent and that the statutory conditions are satisfied in the concrete case. The determination of these conditions has long been the subject of extensive doctrinal debate and judicial scrutiny. In particular, the distinction between

preparatory acts and execution acts plays a decisive role in determining the scope of criminal attempt, since attempt becomes relevant only when the offender's conduct reaches the stage of execution.

Within this framework, the study examines the institution of criminal attempt under Turkish Criminal Law by focusing primarily on the conditions required for its application. Particular emphasis is placed on the determination of the commencement of execution, the suitability of the act, the distinction between preparatory acts and execution acts, the requirement that the offence remains incomplete due to reasons beyond the offender's control, and the controversial issue of attempt under *dolus eventualis* (probable intent). These issues are evaluated in light of doctrinal approaches and the case law of the Court of Cassation in order to clarify the relationship between theoretical principles and judicial practice.

The article first addresses the concept and legal nature of criminal attempt. Since statutory offence definitions generally envisage completed crimes, attempt is regulated in Article 35 TPC as a general provision that complements the norm defining the completed offence. Accordingly, attempt requires that the offender acts with intent, begins the direct execution of the offence through suitable acts, and fails to complete it due to reasons beyond their control. Because of its derivative character, attempt represents a particular form of the manifestation of crime rather than a separate offence.

The study subsequently examines the stages of the criminal act (*iter criminis*) by distinguishing between thought, preparatory acts, and execution acts. Criminal liability cannot arise at the stage of thought, as internal intentions remain outside the scope of criminal law. Preparatory acts are generally not punishable unless expressly criminalized by statute. Criminal attempt becomes relevant only once execution acts commence, that is, when the offender's conduct is directly connected to the statutory offence and places the protected legal interest under a concrete risk. Accordingly, determining the boundary between preparatory acts and execution acts constitutes one of the central problems in the law of attempt.

In order to determine when conduct qualifies as an execution act, the study analyzes the main theoretical approaches developed in criminal law doctrine, including subjective theories, objective theories, and mixed theories. Turkish Criminal Law, as reflected in Article 35 TPC and its legislative justification, largely adopts an objective approach, particularly the material-objective theory. According to this view, execution acts are those that are naturally and necessarily connected to the statutory act or that directly threaten the protected legal interest. The study demonstrates that the Court of Cassation generally follows this objective framework in its jurisprudence, although certain borderline cases and inconsistencies still appear in practice.

Another essential condition of attempt concerns the suitability of the act. For attempt to arise, the conduct must be objectively capable of bringing about the offence under the concrete circumstances. This suitability is assessed *ex ante* and in light of general life experience. If the act is objectively incapable of producing the offence, the conduct falls outside the scope of attempt. Conversely, where the act is suitable but the offence fails to materialize due to external obstacles, criminal liability for attempt arises.

The study also addresses the controversial issue of attempt in relation to offences committed with *dolus eventualis* (probable intent). Since probable intent does not involve a definite orientation toward a specific result, applying the concept of attempt in such cases creates significant difficulties regarding the subjective element of the offence. In line with the dominant view in doctrine and the settled case law of the Court of Cassation, the study argues that attempt is generally incompatible with probable intent, as criminal liability should be determined according to the result that actually occurs. Extending attempt liability to unrealized probable outcomes would lead to an excessive expansion of criminal responsibility.

In conclusion, the institution of criminal attempt functions as an important mechanism for balancing the protection of legal interests with the fundamental principles of criminal law, particularly legality, proportionality, and *ultima ratio*. A consistent and objective interpretation of the commencement of execution and the suitability of acts (supported by doctrinal analysis and comparative insights from German criminal law) contributes to greater legal certainty and coherence in the application of attempt provisions within Turkish Criminal Law.

GİRİŞ

Ceza hukuku, bireylerin belirli emir ve yasaklara aykırı davranışları karşısında uygulanacak yaptırımları düzenlerken, esas itibarıyla bu davranışların hangi suç tipine uygun düştüğünü tespit etmeye yönelir. Bu tespit, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin bir gereği olarak, yalnızca kanunda tanımı yapılmış fiillerin ve öngörülen yaptırımların esas alınması suretiyle gerçekleştirilir. Bu bağlamda ceza normları kural olarak suçun tamamlanmış hâlini esas almakta ve yaptırımlar da bu çerçevede düzenlenmektedir. Ancak suçun işlenme süreci her zaman suçun kanuni tanımında yer alan eylemin gerçekleşmesiyle sonuçlanmayabilir. Fail, suç işleme kastı ile hareket etmesine rağmen, çeşitli nedenlerle suçun icra hareketlerini tamamlayamayabilir ya da netice meydana gelmeyebilir. Bu tür durumlarda, failin davranışının tamamen cezasız bırakılması, suçun haksızlık içeriği ile bağdaşmamaktadır. Zira suçun icrasına başlanmış olması, hukuken korunan değerin somut bir tehlike altına girmesine neden olmaktadır. Bu nedenle kanun koyucu, tamamlanmamış suçlara ilişkin sorumluluğu düzenlemek amacıyla suça teşebbüs kurumuna yer vermiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 35. maddesinde düzenlenen suça teşebbüs, failin kastettiği suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlamasına rağmen, elinde olmayan nedenlerle suçu tamamlayamaması hâlinde cezai sorumluluğun doğmasını öngörmektedir. Bu yönüyle teşebbüs, tamamlanmış suç

ile cezalandırılmayan hazırlık hareketleri arasında yer alan, suçun özel bir görünüş biçimini oluşturmaktadır.

Suçta teşebbüs, bağımsız bir suç tipi olmayıp, suçun tamamlanmış haline bağlı olarak uygulanan yardımcı bir norm niteliğindedir. Bu nedenle teşebbüs hükümlerinin uygulanabilmesi, suçun kanuni tanımında yer alan unsurların belirli ölçüde gerçekleşmesini ve kanunda öngörülen şartların somut olayda mevcut olmasını gerektirir. Bu şartların tespiti ise, gerek doktrinde gerekse yargı uygulamasında önemli tartışmalara konu olmaktadır. Özellikle fiilin hangi aşamada icra hareketi sayılacağı, hazırlık hareketleri ile icra hareketleri arasındaki sınırın nasıl çizileceği ve hareketin suçun gerçekleşmesine elverişli olup olmadığının hangi ölçütlere göre belirleneceği hususları, suça teşebbüsün uygulanma alanını doğrudan etkilemektedir. Bunun yanı sıra, olası kasta işlenen suçlarda teşebbüs hükümlerinin uygulanıp uygulanamayacağı meselesi de doktrinde ve Yargıtay içtihatlarında tartışmalı bir alan oluşturmaktadır. Olası kastın yapısı gereği suçun maddi unsurunu gerçekleştirmeye yönelmiş kesin bir iradeyi içermemesi, teşebbüsün sübjektif unsuru bakımından önemli sorunlar doğurmaktadır. Ayrıca suçun tamamlanamamasının failin iradesi dışında gerçekleşip gerçekleşmediğinin belirlenmesi, gönüllü vazgeçme ile teşebbüs arasındaki ayrım bakımından da önem taşımaktadır.

Ceza hukukunda suça teşebbüs kurumu geniş bir inceleme alanı oluşturmaktadır. Bununla birlikte bu çalışmanın amacı, teşebbüs kurumunun tüm koşullarını kapsamlı biçimde ele almak değildir. Çalışma özellikle teşebbüsün uygulanmasında belirleyici rol oynayan icra hareketlerine başlanması ölçütü ve buna bağlı olarak hazırlık hareketleri ile icra hareketleri arasındaki ayrım üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu nedenle teşebbüsün diğer koşulları yalnızca konu ile bağlantılı olduğu ölçüde sınırlı biçimde ele alınmıştır. Bu kapsamda konu ile ilgili teşebbüsün şartları bağlamında olası kasta teşebbüs, hareketin elverişliliği ve suçun elde olmayan sebeplerle tamamlanamaması konuları üzerinde de durulmaktadır.

I. GENEL BİLGİLER

A. Kavram ve Hukuki Nitelik

Teşebbüs sözlükte; “işe girişme, el atma, girişkenlik ve önce davranış” anlamına gelirken suça teşebbüs; “bir suç işlemeye başlayıp da herhangi çıkan bir mâni ile bu suçu neticelendirememesi” anlamlarına gelmektedir.¹ Ceza hukukunda teşebbüs ise, doğrudan doğruya suçun icrasına başlanmış olsa da failin elinde olmayan sebeplerle suçu kısmen veya tamamen gerçekleştirememesini ifade etmektedir.²

Mevzuatta yer alan suçların kanuni tanımı kural olarak tamamlanmış suçları oluşturacak eylemi ve verilecek yaptırımları öngörmektedir. Teşebbüs halinde verilecek cezanın belirlenmesi ve şartları ile tanımı kanunilik ilkesine uygun olarak kanun koyucu tarafından TCK'nın genel hükümler kısmında 35'inci maddesinde düzenlenmiştir.³ Madde metni şu şekildedir; “(1) Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur. (2) Suça teşebbüs halinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onüç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir.”

Bir kimse hakkında yaptırım uygulanabilmesi için dış dünyada değişiklik meydana getiren eylemin suç tipinde yer alan tanıma uygun ve haksız olması

¹ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 23.bs. (Ankara: Aydın Kitabevi, 2006), 1094.

² Bahri Öztürk ve Mustafa Ruhan Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 24.bs. (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024), 353; Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 17.bs. (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024), 418.

³ Hasan Tahsin Gökcan ve Mustafa Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1.bs. (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 1018; Suça teşebbüsün “cezalandırılabilirliği genişleten hükümler” niteliğinde olduğu yönünde görüş için bakınız Ayhan Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler II-III*, 1.bs. (İstanbul: Beta Yayıncılık, 1992) 389; Doğan Soyaslan, *Teşebbüs Suçu*, 1.bs. (Ankara: Kazancı Yayınları, 1994), 261; Adem Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 1.bs. (Ankara: Kazancı Yayınları, 1994), 46; İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 20.bs. (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024), 563; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 418; Kayıhan İçel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 7.bs. (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2023), 514.

gerekmektedir.⁴ Dolayısıyla suça teşebbüs hükümlerinin uygulanabilmesi her şeyden önce suçun kanuni tanımına uygun eylemin gerçekleştirilmiş olmasına bağlıdır.⁵ Suç işleme kastı ile elverişli hareketlerle doğrudan doğruya eylemin icrasına geçen fail hakkında teşebbüs hükümleri uygulanabilir.⁶ Fail, suç oluşturan eylemi tamamlar (sırf hareket suçları) veya neticeyi gerçekleştirirse (neticeli suçlar) o suç için kanunda öngörülen yaptırım söz konusu olur.⁷ Ancak elinde olmayan sebeplerle icra hareketlerini tamamlayamaz veya neticeyi gerçekleştiremezse hâkim, suça teşebbüs hükümleri göz önünde bulundurarak ceza vermektedir.⁸

Suçun kanuni tanımında yer alan sübjektif unsurlar gerçekleşmiş olsa da objektif unsur yönünden eksik kalan ve bu yüzden tamamlanamayan suçlarda teşebbüs hükümleri uygulanabilir.⁹

Teşebbüs, suçun kanuni tanımına bağlı bir şekilde uygulanabildiğinden bağımsız bir ceza normu niteliğine sahip değildir.¹⁰ Kanunda yer alan suçun temel veya nitelikli hali ile bağlantılı olarak uygulanabileceğinden teşebbüs hükümleri yardımcı norm niteliğine sahiptir.¹¹ Burada eylemin uyduğu suç tipinin tamamlanmış haline ilişkin norm

⁴ Neslihan Göktürk, “Suçun Yasal Tanımında Yer Alan Hukuka Aykırılık İfadesinin İcra Ettiği Fonksiyon,” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 7, 1 (2016): 414-415, https://dergipark.org.tr/tr/pub/inuhfd/article/387955?issue_id=22415.

⁵ Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Serkan Meraklı, Pınar Bacaksız ve İsa Başbüyük, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 15.bs. (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024), 484.

⁶ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Mehmet Emin Alşahin ve Kerim Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 18.bs. (Ankara: Adalet Yayınevi, 2024), 662.

⁷ Önder Tozman, “Suçun Tamamlanması ve Sona Ermesi Kavramları,” *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3, 1 (2008): 125, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eruhfd/article/1557962>.

⁸ Soyaslan, *Teşebbüs Suçu*, 21 ve devamı; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 663; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 418.

⁹ Devrim Aydın, “Suça Teşebbüs,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 55, 1 (2006): 87, https://dergipark.org.tr/tr/pub/auhfd/article/513916?issue_id=42634; Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, *Genel Hükümler*, 487; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 418; Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 353; Önder Tozman, *Suçta Teşebbüs*, 1.bs. (Ankara: Adalet Yayınevi, 2015), 14.

¹⁰ Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 46; Özgenç, *Genel Hükümler*, 564; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 418; İçel, *Genel Hükümler*, 514; Gökçen ve Aruç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1018.

¹¹ Kayıhan İçel, *Suçların İctimai*, 1.bs. (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1972), 213-214; Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 46; Aydın, “Suça Teşebbüs,” 88; Özgenç, *Genel Hükümler*, 564; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 667; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 418; Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 359.

(birinci norm) ile tamamlanamadığı için teşebbüs normu (ikinci norm) bir arada uygulandığından suçun özel görünüş şeklidir.¹²

B. ETCK ile TCK Karşılaştırma

765 sayılı Türk Ceza Kanunu (ETCK) döneminde eksik teşebbüs – tam teşebbüs ayrımı bulunmaktaydı. Buna göre icra hareketlerinin tamamlanamaması eksik teşebbüs (ETCK m. 61), icra hareketlerinin tamamlanmasına rağmen neticenin gerçekleşmemesi ise, tam teşebbüs (ETCK m. 62) olarak düzenlenmişti.¹³ Ayrımdaki uygulama farklılığı sırf hareket suçlarında kendisini göstermekteydi. İcra hareketleri kısımlara bölünebilen sırf hareket suçuna eksik teşebbüs mümkünken tam teşebbüs mümkün değildi.¹⁴ TCK ile bu ayrım sona ermiştir.¹⁵ ETCK döneminde ceza indirimi de farklı şekilde tatbik edilmekteydi.¹⁶ TCK ile cezanın belirlenmesi hususunda hâkime geniş takdir hakkı verilmiştir. Takdir yetkisi somut olayın özellikleri ve kanunun amacına uygunluk üzerinden sınırlanmıştır. Ayrıca verilecek yaptırım, gerçekleşen zararın ya da tehlikenin ağırlığı dikkate alınarak suçun tamamlanmış hali üzerinden teşebbüs sebebiyle indirim

¹² Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 46; Koca ve Üzülmez, *Genel Hükümler*, 418; Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 359.

¹³ Özgenç, *Genel Hükümler*, 583.

¹⁴ Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, *Genel Hükümler*, 486.

¹⁵ Özgenç, *Genel Hükümler*, 586; Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1029.

¹⁶ ETCK m. 61'e göre bir suçun teşebbüs aşamasında kalması hâlinde uygulanacak ceza, suçun tamamlanmış hâli için öngörülen cezaya göre belirlenir. Buna göre, işlemek istenen fiil ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasını gerektiriyorsa, teşebbüs hâlinde fail hakkında on beş yıldan yirmi yıla kadar ağır hapis cezasına hükümlenir. Eğer fiil müebbet ağır hapis cezasını gerektiriyorsa, on yıldan on beş yıla kadar ağır hapis cezası uygulanır. Sair hallerde tamamlanmış suç için kanunda öngörülen ceza esas alınır ve bu ceza yarısından üçte ikisine kadar indirilerek teşebbüs hâlindeki fiile uygun ceza belirlenir.

ETCK m. 62'ye göre bir kimse, işlemeyi kastettiği suçun icrasına ilişkin tüm fiilleri tamamlamış olmasına rağmen, kendi iradesi dışında ortaya çıkan bir nedenle suçun neticesi gerçekleşmemişse, teşebbüs hâline ilişkin ceza şu şekilde belirlenir: Kanunda aksine bir düzenleme bulunmadığı durumlarda, söz konusu fiil ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasını gerektiriyorsa, fail hakkında yirmi yıldan az olmamak üzere ağır hapis cezasına hükümlenir. Eğer fiil müebbet ağır hapis cezasını gerektiriyorsa, bu durumda fail hakkında on beş yıldan yirmi yıla kadar ağır hapis cezası uygulanır. Bunun dışında kalan hâllerde ise, tamamlanmış suç için kanunda öngörülen ceza esas alınır ve bu ceza altıda birinden üçte birine kadar indirilerek teşebbüs hâlindeki fiile uygun ceza tayin edilir.

yapılmak suretiyle belirlenmektedir.¹⁷ Yargıtay da bu ölçütü dikkate alarak cezanın belirlenmesi gerektiğinden bahisle fazla ceza tayinini bozmaktadır.¹⁸

Nitekim TCK m. 35'in madde gerekçesinde ETCK dönemi ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Buna göre: *“Teşebbüs hâlinde karşılaşılan en önemli sorunlardan biri, cezanın belirlenmesinde eksik teşebbüs – tam teşebbüs ayrımının esas alınmasıdır. Çünkü, eksik teşebbüs – tam teşebbüs ayrımında her olaya uygulanabilen ve duraksamaya yer bırakmayan objektif bir ölçüt bulunamamaktadır. Bu nedenle suçun tamamlanamadığı durumlarda ceza miktarı belirlenirken, yapılan hareketin ulaştığı gerçekleşme aşamasından ziyade, fiilin doğurduğu zarar veya tehlikenin ağırlığı dikkate alınmalıdır. Çünkü bir olayda icra hareketleri bitmemesine rağmen ortaya çıkan zarar veya tehlike, icra hareketlerinin bitmesinden sonra meydana gelen zarar veya tehlikeden daha ağır olabilir. Özellikle silâhla yapılan ve tekrarlanan hareketlerle gerçekleştirilmek istenen adam öldürme suçunda bu durum söz konusu olmaktadır. Örneğin tabancasındaki mermilerden sadece birini atıp mağduru yaraladıktan sonra engellenen fail, icra hareketleri bitmediği için adam öldürmeye eksik teşebbüsten dolayı, buna karşılık silâhındaki tek kurşunu atıp mağdura isabet ettiremeyen fail, icra hareketleri bittiği için tam teşebbüsten dolayı cezalandırılmaktadır.”*

¹⁷ Özgenç, *Genel Hükümler*, 586; Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1031.

¹⁸ *“765 sayılı TCY'nın aksine, 5237 sayılı TCY'nın teşebbüsü düzenleyen 35. maddesinde; teşebbüs halinde cezanın belirlenmesi ile ilgili olarak “eksik teşebbüs-tam teşebbüs” ayrımına yer verilmemiş, adil ve eşit bir cezalandırma bakımından teşebbüs hareketinin meydana getirdiği zarar veya tehlikenin ağırlığının esas alınması öngörülmüştür. Buna göre, suça teşebbüs durumunda yargıç, önce cezanın belirlenmesindeki ölçülere göre temel cezayı saptayacak; daha sonra, bu konuya ilişkin hükümdeki sırayı takip ederek teşebbüs hükmünü uygulayacaktır. Bu hüküm uygulanırken de somut olayda ortaya çıkan zarar veya tehlikenin ağırlığı dikkate alınarak, teşebbüse ilişkin hükümde belirtilen sınırlar arasında bir ceza tayin edilecektir. Tüm bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; Hakkındaki hüküm daha önce kesinleştiği için incelemeye gelmeyen sanık R E... tarafından tabanca ile en az 9 kez ateş edilerek, mağdur S... S...'nın hayati tehlike geçirecek ve 25 gün iş ve gücünden kalacak şekilde üç yerinden, mağdur İ... S...'nın ise hayatını tehlikeye sokacak ve 25 gün iş ve gücünden bırakacak şekilde bir yerinden yaralandığı olayda; suça, yardım eden olarak katıldıkları anlaşılan sanıklar N... E...ve N... E... hakkında temel ceza belirlendikten sonra teşebbüs nedeniyle uygulanması gereken cezanın, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı da gözetilerek, asıl fail R... E... hakkında ceza tayin edilirken gösterilen ve Özel Dairece de bu hüküm onanmak suretiyle isabetli olduğu kabul edilen ölçü nazara alınarak 12 yıla indirilmesi suretiyle saptanmasında bir isabetsizlik görülmemiştir.”* Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Esas no: 2009/1-8, Karar no: 2009/175, Karar tarihi: 23.06.2009; Benzer yönde bakınız Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Esas no: 2024/4679, Karar no: 2024/7561, Karar tarihi: 19.11.2024; Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Esas no: 2023/7919, Karar no: 2024/7343, Karar tarihi: 06.11.2024; Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Esas no: 2022/13420, Karar no: 2024/7354, Karar tarihi: 06.11.2024, <https://kazanci.com.tr> (Erişim Tarihi: 12.04.2025).

C. Suçun İşlenme Süreci

Ceza hukukunda suçlar belirli süreç dahilinde işlendiğinden hareketin hangi aşamada olduğunun belirlenmesinde suçun işlenme süreci (suç yolu-iter criminis) ölçütü etkili olmaktadır (düşünce-hazırlık hareketleri safhası-icra hareketleri safhası).¹⁹ Nitekim fail suçun kanuni tanımına uygun eylemi icra etmeden önce tasavvur etmektedir (düşünmektedir). Kişinin düşünceleri dış dünyaya yansımadığından hareket vasfına sahip değildir. Bu yüzden eyleme geçmeyen düşünce cezalandırılmaz.²⁰ Örneğin bir kimse başkasını öldürmeye ya da yaralamaya yönelik düşünce içerisinde olsa bile icra hareketleri safhasına geçmediği müddetçe ceza hukuku bakımından sorumluluğu olmaz.

Düşünce safhasından bir sonraki safha hazırlık hareketleridir. Burada fail icra hareketlerine hazırlık yapmaktadır. Bu bakımdan suç işleme yönündeki kararını uygulamaya geçirebilmek adına gerekli olan vasıtaları elde etme ve uygun anı bulma arayışı içerisine girer.²¹ Örneğin hırsızlık yapmak için girmeyi planladığı apartmanın çevresinde dolaşarak keşif yapması ve daireye tırmanabilmek için merdiven alması gibi. Hazırlık safhasında suçun işlenmesi için gereken icra hareketlerine biraz daha yaklaşmaktadır. Bu aşamada vazgeçme mümkündür ve icra hareketlerine başlanmadığı için cezalandırılma olmaz. Yani korunan hukuki değer üzerinde bir tehlike henüz söz konusu değildir. Üstelik kastedilen suçla doğal ve zorunlu olan hareketler de icra edilmemiştir.

¹⁹ Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt I*, 11.bs. (İstanbul: Beta Yayıncılık, 1994), 413; Uğur Alacakaptan, *Suçun Unsurları*, 1.bs. (Ankara, Sevinç Matbaası, 1970) 61; Önder, *Genel Hükümler II-III*, 431; Aydın, *Suçta Teşebbüs*, 86; Özgenç, *Genel Hükümler*, 563; Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, *Genel Hükümler*, 483; Artuk, Gökcan, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 671; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 417-418; İçel, *Genel Hükümler*, 513; Hamide Zafer, *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75*, 8.bs. (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2021), 522; Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1018.

²⁰ Faruk Erem, Ahmet Danışman ve Mehmet Emin Artuk, *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14.bs. (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1997), 295; Alacakaptan, *Suçun Unsurları*, 61; Aydın, *Suçta Teşebbüs*, 86; Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 354; Artuk, Gökcan, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 671; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 424; Zafer, *Genel Hükümler*, 522; Pervin Aksoy İpekçioğlu, *Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs*, 1.bs. (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009), 21.

²¹ Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1019.

Son aşama ise, suçun kanuni tanımında yer alan eylemin icrasına başlanmasıdır. Teşebbüsün şartlarından birisi failin icra hareketi niteliğinde olmasıdır. İcra hareketleri safhası hazırlık hareketleri ile ayırım yapılabilmesi adına buna ilişkin teoriler üzerinden “failin icra hareketi niteliğinde olması” başlığı altında açıklanacaktır.

Örneğin bir kimsenin hasmını fare zehriyle öldürmeyi düşünmesi, ceza hukuku bakımından yaptırıma tabi değildir. Zira bu aşamada düşünce, dış dünyaya yansımamış olup salt tasavvur nedeniyle kimsenin cezai sorumluluğundan söz edilemez. Aynı kişinin daha sonra fare zehri satın alması da tek başına cezalandırılabilir nitelik taşımaz; çünkü bu davranış, zehrin fare öldürmek gibi hukuka uygun bir amaçla edinilmiş olma ihtimalini dışlamaz. Buna karşılık, failin öldürme kastıyla zehirli çayı hasmına ikram etmesiyle birlikte icra hareketleri başlamış olur. Bu aşamadan sonra netice gerçekleşmemiş olsa dahi, suç failin elinde olmayan nedenlerle tamamlanmadığından teşebbüs hükümleri kapsamında cezai sorumluluk gündeme gelebilir. Dolayısıyla icra hareketlerine geçilmedikçe, failin davranışının belirli bir suça yöneldiğinin kesin biçimde tespiti mümkün değildir; hazırlık hareketleri çoğu zaman hukuka uygun alternatif amaçlarla da açıklanabildiğinden cezalandırma alanı dışında kalır.

II. SUÇA TEŞEBBÜSÜN ŞARTLARI

Suçta teşebbüs hükümlerinin uygulanabilmesi için TCK m. 35’te yer alan şartların somut olayda gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Madde metni dikkate alındığında şartlar şunlardır; kasten işlenebilen bir suçun işlenmek istenmesi, suç oluşturan eylemin icra hareketi niteliğine sahip olması, failin elverişli olması ve neticeli bir suçun veya icra hareketlerinin kısımlara bölünmesi mümkün olan sırf hareket suçunun elde olmayan sebeplerle tamamlanamaması.²²

A. Kasten İşlenebilen Bir Suçun İşlenmek İstenmesi

Teşebbüsün ilk şartı kastedilen suçun tamamlanamamasıdır. Yani failin bir suçun gerçekleştirilmeye yönelik olarak kastının varlığı gereklidir.²³ Maddeye göre: “kişi,

²² Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 668; Koca ve Üzülmez, *Genel Hükümler*, 422.

²³ Özgenç, *Genel Hükümler*, 565; İçel, *Genel Hükümler*, 517; Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1019.

işlemeyi kastettiği bir suçu tamamlayamazsa, teşebbüsten dolayı cezalandırılır.” Kasten işlenebilen suçlara teşebbüs mümkün olduğundan taksirli suçlarda teşebbüs hükümleri uygulanamaz.²⁴ Örneğin bir kimse objektif dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak bir veya birden fazla kişinin ölümüne veya yaralanmasına yol açmışsa taksirle meydana gelen neticeden sorumlu olur. Ayrıca olay yerinde bulunan taksirle ölüm ya da yaralama neticesine yol açmadığı kişi veya kişiler bakımından teşebbüsten sorumluluk söz konusu değildir.²⁵

Failin kastı suçu tamamlamak üzerine olmalıdır. Buna rağmen suçu tamamlayamaması halinde teşebbüs indiriminden yararlanır.²⁶ Bu yüzden tamamlanmamış suçlar bakımından ayrıca suçu teşebbüs aşamasında bırakma kastı aranmaz.²⁷ Suç işleme kastı fiilin icrasına başladığı anda var olmalıdır.²⁸

Suçun gerçekleşmesi için belirli amaçla hareket edilmesi zorunlu olan suçlarda (saik aranan suçlar örneğin hırsızlık suçundaki yarar sağlama maksadı TCK m. 141) teşebbüsün uygulanabilmesi için kasttan önce bulunması gereken ve kastı bir anlamda hazır hale getiren saik altında eylemde bulunulması şarttır.²⁹

Bir suçun gerçekleşmesine yönelik olan kastın, başka bir suçu da içerip içermediği bazı hallerde açıkça belli olmayabilir.³⁰ Her somut olayda yer alan vakıalar ile tüm koşullar birlikte dikkate alınarak failin hangi suça yönelik olarak kasten hareket ettiğini

²⁴ Dönmezer ve Erman, *Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt I*, 417. Ayhan Önder, *Ceza Hukuku Dersleri*, 1.bs. (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1992), 388; Özgenç, *Genel Hükümler*, 565; Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, *Genel Hükümler*, 486; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 669; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 422; Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 363; İçel, *Genel Hükümler*, 534; Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1031.

²⁵ Özgenç, *Genel Hükümler*, 565.

²⁶ Aydın, *Suçta Teşebbüs*, 97; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 669; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 422; Aksoy İpekçioğlu, *Suçta Teşebbüs*, 163.

²⁷ Özgenç, *Genel Hükümler*, 566; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 669; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 422; İçel, *Genel Hükümler*, 517; Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1020; Aksi yönde görüş, bir kimsenin teşebbüsten sorumlu tutulabilmesi için gereken kastın icra hareketlerine başladığının bilinmesine ve istenmesine bağlamaktadır. Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku*, 2.bs. (Ankara: Savaş Yayinevi, 1991), 172; Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 160.

²⁸ Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 422.

²⁹ Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 160; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 669; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 423; Aksoy İpekçioğlu, *Suçta Teşebbüs*, 163.

³⁰ Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1020.

hâkim değerlendirmelidir.³¹ Örneğin bir kimsenin tehdit amacıyla bıçakla üzerine yürünmesi durumunda eylemin yaralama veya öldürmeyi de içerip içermediğinin belirlenmesi zordur. Burada tarafların arasındaki husumet derecesi, birbirlerini tanıyıp tanımadığı, olay sırasındaki davranışlar gibi çeşitli veriler dikkate alınmalıdır.³² Nitekim Yargıtay kararlarında da değerlendirme bu şekilde yapılmaktadır.³³ Ancak tüm bunlara rağmen failin kastının belirlenmesi güç olduğunda şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince bu eylemin en hafif suç türüne veya suçun en az ağır biçimine yönelik olduğu varsayılmalıdır.³⁴

Suçun kanuni tanımında yer alan unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen failin işlenmesi halinde failin sorumluluğu olası kast dikkate alınarak belirlenir. Fail burada gerçekleşmesi muhtemel suçun kanuni tanımındaki maddi unsurların gerçekleşebileceğini öngörmekte ve fakat adeta bir anlamda “*olursa olsun*” düşüncesine girerek kayıtsız kalmaktadır.³⁵ Hal böyle iken suça teşebbüs hükümlerinin olası kast ile işlenen suçlarda uygulanıp uygulanamayacağı doktrinde tartışılmaktadır.

Bir görüşe göre; kanunda yer alan suç olası kastla işlenebiliyorsa teşebbüsün subjektif unsuru olarak olası kastın da söz konusu olabileceğini savunmaktadır. Zira failin ihtimal dahilinde gördüğü ve kasten yöneldiği suç dışındaki tali neticeler gerçekleşme

³¹ Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 423.

³² Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1020.

³³ “Sanıklar ile katılan arasında öldürmeyi gerektirecek nitelikte husumet bulunmaması, sanıkların ellerinde bıçak ve kırık cam gibi elverişli aletler bulunmasına rağmen, katılanın yaralanmasının basit tıbbi müdahale ile giderilemez nitelikte olması, alınan tanık ve katılan beyanları ile oluş ve dosya kapsamına göre sanıkların mani hal bulunmadığı halde eylemlerine kendiliklerinden son verip olay yerinde ayrıldıkları da göz önüne alındığında, sanıkların kastlarının yaralamaya yönelik olduğu, kastlarının yoğunluğu, darbe sayısının fazlalığı dikkate alınarak üst sınıra yakın ceza tayini ile kasten yaralama suçundan cezalandırılmaları gerektiği gözetilmeden kasten öldürmeye teşebbüs suçundan hüküm kurulmak suretiyle suç vasfında yamılgıya düşülmesi hukuka aykırı bulunmuştur.” Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Esas no: 2023/7242, Karar no: 2025/975, Karar tarihi: 12.02.2025; Benzer yönde bakınız Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Esas no: 2023/6979, Karar no: 2025/735, 04.02.2025; Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Esas no: 2023/6610, Karar no: 2024/8511, Karar tarihi: 16.12.2024; Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Esas no: 2023/4782, Karar no: 2024/8795, Karar tarihi: 24.12.2024, <https://kazanci.com.tr> (Erişim Tarihi: 11.04.2025).

³⁴ Tozman, *Suçta Teşebbüs*, 53.

³⁵ Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt II*, 10.bs. (İstanbul: Beta Yayıncılık, 1994), 222; Özgenc, *Genel Hükümler*, 247; Artuk, Gökcan, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 380; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 172; Ali Emrah Bozbayındır, *Türk ve Mukayeseli Ceza Hukukunda Olası Kast Kavramı ve Sınırları*, 1.bs. (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018), 24-25.

bile failin cezalandırılması gerektiğini, gerçekleşmeyen olası neticelerden dolayı olası kastla teşebbüs hükümlerinin uygulanması gerektiğini kabul etmektedir.³⁶

Olası kasta teşebbüsü kabul eden başka bir görüşe göre; failin kabullendiği netice veya neticelerin tespit edilebildiği hallerde teşebbüs hükümleri uygulanabilmelidir.³⁷ Örneğin fail hasmını öldürmek için lokantada oturduğu masada başka kişilerin olmasına aldırmayarak silahla üç el ateş eder. Mermi hedef aldığı kişi dışında yanında oturan iki kişiye isabet eder. Ancak olay içerisinde merminin isabet etmesi muhtemel olan ancak isabet etmeyen üç kişi bakımından da ölüm neticesi kabullenilmiştir. Bu görüş mensupları hedef aldığı kişiye yönelik kasten öldürmeye teşebbüs, mermi isabet eden iki kişi ve mermi isabet etmese de kabullendiği ölüm neticesi bakımından olayın içerisinde olan üç kişi bakımından da olası kastla öldürmeye teşebbüs suçunun işlendiğini kabul etmektedir. Bu görüşe göre gerçek içtima gereğince fail toplamda bir kasten öldürmeye teşebbüs ve beş adet olası kastla öldürmeye teşebbüs suçundan sorumlu tutulacaktır. Bu durum ise ceza sorumluluğunu oldukça fazla genişletmektedir.

Yargıtay'ın 19.12.2006'dan itibaren istikrarlı görüşü olası kastta cezai sorumluluğun neticeye göre belirlenmesi gerektiğinden olası kastla teşebbüsün mümkün olamayacağı yönündedir.³⁸ TCK'nın yürürlüğe girdiği tarihi esas aldığımızda 19.12.2006 tarihli olası kasta teşebbüsü kabul ettiği Yargıtay'ın istisnai bir kararı bulunmaktadır.³⁹

³⁶ Önder, *Ceza Hukuku Dersleri*, 299; Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 165; Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 360-361.

³⁷ Timur Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 19.bs. (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024), 521; Olası kastla teşebbüsün kabul edilip edilmemesine göre suçların içtimaı meselesinde oluşan farklılıklar üzerine 16. Baskıdan itibaren Özgenç görüş değiştirmiştir. Yazarın görüşleri için bakınız Özgenç, *Genel Hükümler*, 567-568.

³⁸ “Sanığın mağdura yönelik eylemi olası kastla gerçekleştirdiğinin kabul edilmesi karşısında; olası kastla işlenen suçlarda sanığın sorumluluğunun neticeye göre belirlenmesi gerektiğinden, sanığın olası kastla yaralama suçundan cezalandırılması gerekirken, olası kastla öldürmeye teşebbüs suçundan yazılı şekilde hüküm kurulması” Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Esas no: 2014/917, Karar no: 2014/117, 27.02.2014; Benzer yönde bakınız Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Esas no: 2018/5078, Karar no: 2021/11402, Karar tarihi: 29.06.2021; Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Esas no: 2019/1806, Karar no: 2019/4014, Karar tarihi: 30.09.2019; Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Esas no: 2009/6397, Karar no: 2010/2245, Karar tarihi: 12.04.2010; Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Esas no: 2008/6744, Karar no: 2008/8128, Karar tarihi: 23.12.2008, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (Erişim Tarihi: 09.04.2025).

³⁹ “Trafik kazasını müteakip sanıkların silahlı olarak eve doğru geldiklerini gören ev sakinlerinin demir kapıyı kapatmaları üzerine sanık K2'in kapıya doğru birkaç el ateş ettiğinin, olay yerinde bulunan boş kovanların tek silahtan atıldığına dair ekspertiz raporundan ve ateş edenin sadece kendisi olduğu hususunda sanık K2'in safahat beyanlarından anlaşılmasına, sanık K3'nin de elinde silahla olay yerinde

Yargıtay'ın bazı üyeleri karşı oy sunarak olası kasta teşebbüsün mümkün olabileceği görüşünü savunmaktadır. Bazı ilk derece mahkemeleri de bu yönde karar vermektedir.⁴⁰ Ancak yukarıda da ifade edildiği üzere Yargıtay istikrarlı olarak olası kasta teşebbüsün mümkün olmadığını kabul etmektedir.⁴¹

Kanaatimizce olası kast durumunda fail, suçun maddi unsurlarını gerçekleştirmeye yönelik doğrudan kast ile hareket etmediğinden ve gerçekleşmesini muhtemel suçları görmesine rağmen kayıtsız kaldığından teşebbüsten bahsedilmemelidir. Bu yüzden olası kast ile teşebbüs mümkün değildir.⁴² Örneğin, failin öldürme kastının yöneldiği kişi dışında iki kişiye mermi isabet eder ve bunlardan biri ölür ve diğeri yaralanırsa bu iki kişi olası kastla meydana gelen neticeden sorumlu tutulur. Ancak kastettiği dışında ölebileceği ihtimal dahilinde olan kişi veya kişilerin isabet almaması halinde onlara yönelik suç oluşmamaktadır. Bu kapsamda fail toplamda bir kasten öldürmeye teşebbüs ve bir olası kastla öldürme ile bir olası kastla yaralama suçundan cezalandırılacaktır. Mermi isabet etmeyen ve fakat olay içerisinde bulunan kişilerden de

sanık K2 ile birlikte bulunmasına, kapı arkasında ve avlu içinde gerek ev sakinleri ve gerekse trafik kazası sebebiyle geçmiş olsun dileği ile gelenlerin bulunmasına, avluda bulunan mağdurenin de bu amaçla eve gelen misafir konumundaki şahıs olup kurşun isabetiyle başından ağır şekilde yaralanmasına, müteaddit el kapıya doğru ateş sırasında kapı arkasındakilerin veya avluda bulunan şahısların isabet alabileceklerinin öngörülebilmemesine göre sanık K2'nin olası kasıtlı öldürmeye teşebbüs, sanık K3'nin de olası kasıtlı öldürmeye teşebbüse yardım suçundan tecziyeleri gerekirken suça yarama vasfı verilmesi” Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Esas no: 2006/2953, Karar no: 2006/5813, Karar tarihi: 19.12.2006, <https://www.lexpera.com.tr> (Erişim Tarihi: 09.04.2025).

⁴⁰ “Sanık ...'ın bir süre duygusal arkadaşlık yaptığı ... ile görüşmek için ...'nın bulunduğu eve elinde tüfekle gelip ...'yla görüşmek istediği ve hepinizi öldüreceğim dediği evdekilerin sanığı dışarı çıkarıp kapıyı kilitledikleri sanığın da evin dışından içerisini görmeksizin 4'ü kapıya biri de kapının yanındaki demir korkuluklu pencereden içeriye ve her biri 45 derecelik açıyla yukarıya doğru toplam 5 el ateş ettiği olayda yerel mahkemenin kanaatinin doğru olduğunu sanığın maktule karşı olası kastla öldürmeye teşebbüs ve herhangi bir isabet almayan mağdurlar ... , ... , ... ve ...'e karşı eylemlerinin silahla tehdit suçunu oluşturduğunu düşündüğümünden Dairemiz çoğunluğunun maktule karşı kasten adam öldürmeye ve diğer mağdurlara karşı öldürmeye teşebbüs suçunu oluşturacağına dair görüşüne katılmıyorum.” Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Esas no: 2018/5648, Karar no: 2019/5390, Karar tarihi: 09.12.2019; Benzer yönde bakınız Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Esas no: 2021/7365, Karar no: 2021/14158, Karar tarihi: 16.11.2021, <https://kazanci.com.tr> (Erişim Tarihi: 10.04.2025).

⁴¹ Koca, “Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay İçtihatlarının Değerlendirilmesi,” 105.

⁴² Dönmezer ve Erman, *Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt II*, 234; Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, *Genel Hükümler*, 504; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 670; İçel, *Genel Hükümler*, 449-450; Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1036; Tozman, *Suçta Teşebbüs*, 400; Tuğrul Katoğlu, “Olası Kasıt ve Suça Teşebbüs,” *Prof. Dr. Nevzat Toroslu'ya Armağan* içinde, ed. Bahri Öztürk (Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 2015), 621; Bozbayındır, *Olası Kast Kavramı ve Sınırları*, 339.

failin olası kastla öldürmeye teşebbüsten sorumlu tutulması mümkün değildir. Aksi halde ceza sorumluluğu katlanılmaz derecede genişlemesine yol açacaktır.⁴³

B. Fiilin İcra Safhasında Olması

Failin suç tipine uygun ve haksız olan eyleminden dolayı en azından teşebbüsten dolayı cezai sorumluluğunun doğabilmesi için fiilin icra hareketleri safhasında olması gereklidir. Sırf hareket suçlarında hareketin yapılması veya neticeli suçlarda icra hareketleri yapıldıktan sonra neticenin gerçekleşmesi halinde suç tamamlanmış olur.⁴⁴

İcra hareketleri, suç tipinde düzenlenen fiille doğrudan doğruya bağlantı içerisinde olan ve bir bütünlük arz eden hareketlerin yapılması aşamasıdır. Burada suçun kanuni tanımına uygun hareket ile arasındaki maddi bağlantı dikkate alınır. Teşebbüs hükümleri fiilin icra hareketleri safhasında olması halinde uygulanabilir.⁴⁵ Bu yüzden düşünce safhasında olan eylem henüz dış dünyada somutlaşmadığından ceza hukukunun konusunu oluşturamaz. Aynı şekilde hazırlık hareketleri de kural olarak cezalandırılmaz.⁴⁶ Ancak istisna olarak suç işlemek için örgüt kurma ve çocuklara yönelik olarak işlenen fuhşa hazırlık suçlarında kanun koyucu hazırlık hareketlerini cezalandırmaktadır.⁴⁷ Yargıtay da bunu dikkate alarak çocuğa yönelik fuhuş suçundan ceza vermeyen ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur.⁴⁸

⁴³ Aydın, *Suçta Teşebbüs*, 97; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 695; Aksoy İpekçioğlu, *Suçta Teşebbüs*, 171; Mahmut Koca, “Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay İçtihatlarının Değerlendirilmesi,” *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi* 3, 2 (2015): 105, https://dergipark.org.tr/pub/iuchkd/article/332446?issue_id=30753.

⁴⁴ Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 672.

⁴⁵ Özgenç, *Genel Hükümler*, 568; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 672.

⁴⁶ Özgenç, *Genel Hükümler*, 568; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 671; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 424; Zafer, *Genel Hükümler*, 522.

⁴⁷ Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 183; Özgenç, *Genel Hükümler*, 568-569; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 673; Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 354; Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1017.

⁴⁸ “Dosya kapsamına göre, evinden kaçıp çaresiz kalan 15 yaşındaki mağdurenin, sanık ...'den yardım istemesi üzerine sanığın mağdureyi Samsun ilinin Yakakent ilçesinde bir gece yanında tuttuğu, fuhuş için ikna etmeye çalıştığı mağdurenin kabul etmediği sonrasında sanık ...'in aracılığıyla Alaçam'da bulunan restorana gelerek mağdureyi üst kattaki daireye çıkardıkları, mağdurenin tedirgin olup polise ihbarda bulunması üzerine olay yerine gelen polisler tarafından kurtarıldığı olayda, sanığın eyleminin fuhuş suçunun işlenişine yönelik hazırlık hareketleri kapsamında kaldığı ve 5237 Sayılı Kanun'un 227. maddesinin birinci fıkrası uyarınca tamamlanmış suç gibi cezalandırılacağı amir hükmü uyarınca sanığın fuhuş suçundan mahkumiyetine karar verilmesi yerine yazılı şekilde beraatine hükmedilmesi

Fiilin icra safhasında olup olmadığının tespiti için hazırlık hareketleri ile icra hareketleri arasındaki ayırım önem arz etmektedir.⁴⁹ Bu ayırımı belirlemek adına sübjektif, objektif ve karma teoriler ortaya çıkmıştır.

1. Sübjektif Teori

Sübjektif teoride, failin iradesi ve suç işleme kastı, hazırlık hareketleri ile icra hareketleri arasındaki ayırımın sınırını belirlemede temel kriterdir.⁵⁰ Failin suç işleme iradesinin açık ve kesin bir şekilde belirli bir neticeye yöneldiği tespit edilirse ve fail geri dönülemez bir şekilde suç işleme kararını almışsa artık bu noktada icra safhasına geçildiği kabul edilir.⁵¹ Sübjektif teoride neticenin değerlendirilmesi anlamında hareketin tehlikelilik boyutuna bakılmaz. Burada kişinin toplum içerisindeki tehlikelilik hali ile suçun işleme kastı göz önünde bulundurulmaktadır.⁵² Teşebbüs failin suç işleme hususundaki iradesini gösteren bir olgu olduğundan kastı dikkate alınarak ceza verilmelidir.⁵³ Failin iradesi hazırlık hareketleri safhasında da şüpheye yer bırakmayacak şekilde gerçekleşebileceğinden ve böylece hazırlık hareketlerinin teşebbüs kapsamına alınacağı gerekçesi ile bu teori eleştirilmiştir.⁵⁴ Ayrıca faillerin buradan hareketle irade kapsamında zeki ve soğukkanlı hareket etmeleri halinde cezalandırılmamalarının önünü açacağından ödüllendirileceği eleştirisi yapılmıştır.⁵⁵

hukuka aykırı görülmüştür.” Yargıtay 8. Ceza Dairesi, Esas no: 2021/7600, Karar no: 2024/186, Karar tarihi: 10.01.2024 <https://kazanci.com.tr> (Erişim Tarihi: 23.04.2025).

⁴⁹ Detaylı bilgi için bakınız Soyaslan, *Teşebbüs Suçu*, 65 ve devamı; Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 194 ve devamı.

⁵⁰ Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 202; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 675; Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 367; Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1017.

⁵¹ Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 204; Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, *Genel Hükümler*, 489; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 427.

⁵² Önder, *Genel Hükümler II-III*, 395.

⁵³ Gözde Kazaker, *Ceza Hukukunda Elverişsiz Teşebbüs*, 1.bs. (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019), 143.

⁵⁴ Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 367; Tozman, *Suçta Teşebbüs*, 106.

⁵⁵ Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 222 ve devamı; Demirbaş, *Genel Hükümler*, 532.

Örnek 1: Fail silahı hedefinin kafasına doğrultmuş ateş edecek durumda ise kastının öldürmeye yönelik olduğu net bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu durumda icra hareketleri safhasındadır.

Örnek 2: Biri silah satın almış bir kimseyi öldürmeyi düşündüğü yere gidip mekânı incelemiş ancak eylemleri bu aşamada kaldıysa hazırlık hareketleri olarak değerlendirilir. Ayrıca eylemleri suç kastı bakımından şüphe uyandırıyorsa, yani belirli bir neticeye yönelik değilse, bunlar da hazırlık hareketi olarak değerlendirilebilir.

2. Objektif Teoriler

Objektif teoriye göre failin yaptırımı maruz bırakılması için suç işleme yönünde karar vermesi yeterli değildir. Teorinin ortak anlayışında failin karar anına kadar olan süreçte icra ettiği eylemin objektif anlamı esas alınmaktadır.⁵⁶ Hareketi objektif olarak ele alan bu teoriler üç grupta toplanabilir. Bunlar; kronolojik, şekli ve maddi teori.

a. Kronolojik Teoriler

Kronolojik teoriler, suçun işleniş sürecindeki hareketleri zaman açısından değerlendirir. Bu teoriye göre, neticeye yakın olan hareketler “*icra hareketleri*” olarak kabul edilirken, neticeye daha uzak olan hareketler ise, “*hazırlık hareketleri*” olarak sınıflandırılmaktadır.⁵⁷

Bu teori, hareketlerin icra mı yoksa hazırlık mı olduğunu belirlemede belirsiz bir ölçüt sunduğu için eleştirilmektedir. Çünkü hangi hareketin neticeye “*yakın*” veya “*uzak*” sayılacağı net bir şekilde belirlenmeyebilir.⁵⁸

b. Şekli (Biçimsel) Objektif Teori

Şekli objektif teori, icra hareketlerini, suçun kanuni tanımında yer alan hareketler olarak tanımlar. Yani, bir hareketin icra hareketi sayılabilmesi için, o hareketin suçun kanuni tanımındaki unsurlardan birini ya da ağırlatıcı nedenlerinden birini oluşturması

⁵⁶ Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, *Genel Hükümler*, 489; Koca ve Üzülmez, *Genel Hükümler*, 425.

⁵⁷ Dönmezer ve Erman, *Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt I*, 425; Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, *Genel Hükümler*, 489.

⁵⁸ Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, *Genel Hükümler*, 489.

gerekmektedir.⁵⁹ Eğer yapılan hareket, suç tipinde belirtilen bu özelliklere sahipse, icra hareketi olarak kabul edilir.⁶⁰ Aksi halde, yani hareket suç tipinin bir unsurunu ya da ağırlatıcı nedenini oluşturmuyorsa, bu hareket hazırlık hareketi olarak sınıflandırılır.⁶¹

Örnek 1: TCK m. 141’de düzenlenen hırsızlık suçunda “başkasının malını alma” hareketi yer almaktadır. Bu hareketin gerçekleşmesiyle icra hareketleri safhası başlamaktadır. Ancak, hırsızlık için bir alet hazırlamak gibi bir davranış, suç tipinde doğrudan yer almadığından, bu hazırlık hareketi sayılır.⁶²

Örnek 2: Yargıtay kararlarında da bir kimse henüz hürriyetinden yoksun bırakılmamış olsa bile hürriyeti kısıtlamak amacıyla mağduru etkisiz kılma hareketi olan cebir veya tehdide başvurulması halinde hürriyetten yoksun bırakma suçu kapsamında icra hareketine başlamış sayılmaktadır.⁶³

Bu teori, kronolojik teoriye kıyasla daha net bir ölçüt sunar çünkü değerlendirme, hareketin zaman içindeki konumundan ziyade suçun kanuni tanımına uygunluğuna dayanır. Ayrıca icra hareketinin başlangıcı bakımından kabul ettiği ölçütler suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile uyumludur.⁶⁴ Ancak sadece suçun kanuni tanımı ölçüt aldığı

⁵⁹ Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 194; İçel, *Genel Hükümler*, 524.

⁶⁰ Soyaslan, *Teşebbüs Suçu*, 70-71; Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 195; Özgenç, *Genel Hükümler*, 573; Demirbaş, *Genel Hükümler*, 528; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 681; Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 365.

⁶¹ Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 194; Aydın, *Suçta Teşebbüs*, 94; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 425.

⁶² “Genel olarak suçun dış dünyada oluşmaya başladığı süreç, hazırlık hareketleri ve icra hareketleri olmak üzere birbirinden farklı iki aşamaya ayrılmaktadır. Suçu işlemek için kullanılacak aletlerin üretilmesi ya da temin edilmesi, eylem yerinin araştırılması veya gözetlenmesi, eylemle ilgili çeşitli bilgiler toplanması, suç işlendikten sonra sorumlu tutulmayı önleyici tedbirler alınması, suçtan elde edilecek eşyalar için güvenli bir yer ayarlanması gibi fiiller hazırlık hareketleri olup, suç tipini oluşturan icra hareketlerinden önce gerçekleştirilen ve cezalandırılmayan davranışlardır.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Esas no: 2012/14-1239, Karar no: 2013/383, Karar tarihi: 24.09.2013, <https://kazanci.com.tr> (Erişim Tarihi: 23.04.2025).

⁶³ “Oluşa ve tüm dosya kapsamına göre daha önce ticari taksisine bindiği sanığın kendisini takip etmeye başladığı, en son mağdurun evinin önünde beklediği, işe gitmek üzere yürüdüğü esnada yanına geldiği, kolundan tutarak taksiye doğru çekmeye başladığı, mağdurun kendisini geri çekerek ne yapıyorsun sen söylemi üzerine kolunu bırakıp taksi ile olay yerinden ayrıldığı, sanığın böylece cebir tehdit veya hile kullanarak kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna teşebbüs suçunu işlediği anlaşılmakla” Yargıtay 8. Ceza Dairesi, Esas no: 2023/4266, Karar no: 2024/284, Karar tarihi: 15.01.2024; Benzer yönde bakınız Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Esas no: 2019/632, Karar no: 2019/2514, Karar tarihi: 30.04.2019; Yargıtay 8. Ceza Dairesi, Esas no: 2021/9182, Karar no: 2021/15749, Karar tarihi: 09.06.2021, <https://kazanci.com.tr> (Erişim Tarihi: 23.04.2025).

⁶⁴ Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 195; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 425.

için basit formüle edilmiş neticeli suçlarda icra hareketini belirlemede yetersiz kalmaktadır.⁶⁵ Ayrıca suça teşebbüsün uygulama alanını daralttığı için eleştirilmektedir.⁶⁶

c. Maddi Objektif Teori

Maddi objektif teori, icra hareketlerini, suçun kanuni tanımında yer alan harekete doğrudan bağlı olan ve onunla bir bütünlük oluşturan hareketler olarak tanımlar. Burada temel ölçüt, hareketin suç tipiyle maddi bağlantısıdır.⁶⁷

Maddi objektif teori, doktrinde iki şekilde formüle edilmiştir:

i. Frank Teorisi

Buna göre, suçun kanuni tanımında düzenlenen harekete doğal ve zorunlu olarak bağlı olan hareketler icra hareketleri olarak kabul edilir.⁶⁸ Örneğin, kasten öldürme suçunda, bir kimsenin öldürmek maksadıyla ilaçla felç bırakılması hareketi öldürme ile bağlantılı olduğundan ayrılmaz parçasını oluşturduğu söylenebilir. Frank teorisi, suça teşebbüsü bu aşamadan itibaren başlatmaktadır.⁶⁹ Çünkü öldürme eylemi ile felç bırakma doğrudan doğruya bağlantı içerisindedir ve bu yüzden ölüm neticesi bakımından zorunlu ve ayrılmaz parça sayılmalıdır.⁷⁰ Frank formülü şekli objektif teorinin basit şekilde düzenlenen neticeli suçlarda teşebbüsü açıklamada düştüğü güçlüğü gidermiştir. Yukarıdaki örnek dikkate alındığında eli tetiğe götürme eylemi kasten öldürme suçunun kanuni tanımında yer almadığı için şekli objektif teori bakımından icra hareketi sayılmamaktadır. Ancak maddi objektif teori bakımından suçun gerçekleşmesi için doğal ve zorunlu bağ bulunduğundan icra hareketinin başladığı kabul edilmektedir.⁷¹

⁶⁵ Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 678.

⁶⁶ Sertaç Işıka, *Gönüllü Vazgeçme*, 1.bs. (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 51.

⁶⁷ Demirbaş, *Genel Hükümler*, 531; Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, *Genel Hükümler*, 490; Zafer, *Genel Hükümler*, 530.

⁶⁸ Frank Reinhard, *Das Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich nebst dem Einführungsgesetz*, 1.bs. (Tübingen: Mohr, 1931), 87; Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 197; Demirbaş, *Genel Hükümler*, 529; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 678; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 426; Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 366; İçel, *Genel Hükümler*, 524; Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1021.

⁶⁹ Reinhard, *Das Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich nebst dem Einführungsgesetz*, 87.

⁷⁰ Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 678.

⁷¹ Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 678.

ii. Hukuki Değerlere Tecavüz Teorisi

Dış dünyada değişiklik meydana getiren hareketin icra hareketi olarak kabul edilmesi için korunan hukuki değere doğrudan tecavüz ediyor olması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, bu hareket, hukuken korunan bir değeri (örneğin hayat, mülkiyet, beden bütünlüğü gibi) somut ve doğrudan bir şekilde tehlikeye atmış olmalıdır.⁷² Bu teorinin icra hareketlerini belirlemek noktasında değerlendirme merkezinde korunan hukuki değerlerin ihlal edilmeye başlanması vardır.⁷³

Doktrinde bu teoriyi benimseyen yazarlar, suç tipinde korunan hukuki değer teşebbüs ile ihlal edildiğinden suçun maddi konusu bir tehlike ve daha da ötesi bir zarara maruz bırakıldığını, bu yüzden failin eylemi hazırlık hareketinden çıkarak icra hareketine büründüğünü ifade etmektedirler.⁷⁴

Örnek 1: Kasten öldürme suçunda, silahı ateşlemek veya bıçağı saplamak gibi hareketler, yaşam hakkına doğrudan tecavüz ettiği için icra hareketi sayılır. Ancak, bıçağı eline almak gibi bir eylem, henüz hukuki değere somut bir tehlike oluşturmadığından hazırlık hareketi olarak değerlendirilebilir.

Örnek 2: Hırsızlık suçunda, başkasının malını cebine koymak mülkiyet hakkına tecavüz sayılırken, kilidi açmak için alet almak bu aşamada henüz hazırlık hareketi olabilir.

Alman öğretisinde suça teşebbüs, failin sübjektif suç iradesinin cezalandırılması olarak değil, suç tipinde korunan hukuki değer somut biçimde tehlikeye sokulması hâlinde devreye giren bir sorumluluk alanı olarak konumlandırılmaktadır.⁷⁵ Alman Ceza Kanunu'nun (StGB) 22. maddesinde teşebbüs, failin “failin fiili tasavvur ederek suçun suç tipini gerçekleştirmeye doğrudan doğruya başlaması” (nach seiner Vorstellung von

⁷² Önder, *Genel Hükümler II-III*, 395; Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 198; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 678.

⁷³ Özgenç, *Genel Hükümler*, 564; Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1017.

⁷⁴ Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 148-149; Özgenç, *Genel Hükümler*, 564.

⁷⁵ Walter Gropp ve Arndt Sinn A, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 5.bs. (Berlin: Springer, 2020), 371-372; Dennis Bock, “Objektives und Subjektives im Tatbestand des versuchten Delikts (§ 22 StGB),” *Juristische Rundschau* 10 (2021): 497; Rudolf Rengier, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 13.bs. (München: C.H.Beck, 2021), 304.

der Tat zur Verwirklichung des Tatbestandes *unmittelbar ansetzt*) olarak tanımlanmakta; bu madde, hazırlık hareketleri ile icra hareketleri arasındaki ayrımın belirlenmesinde dikkate alınmaktadır.⁷⁶ Bu bağlamda, yalnızca failin suç işlemeye karar vermesi veya suç planına uygun davranışları tasavvur etmesi yeterli görülmemekte; fiilin, suç tipine özgü haksızlığın icra alanına objektif olarak taşınması aranmaktadır. Failin hareketi, artık hukuki değere yönelmiş olmalı ve suçun tamamlanması, failin kontrolü dışındaki nedenler dışında, doğrudan gerçekleşebilir bir aşamaya ulaşmış bulunmalıdır.⁷⁷ Alman öğretisinde bu durum, “hukuki değer somut tehlike altına sokulması” ölçütüyle ifade edilmekte; böylece teşebbüs, soyut tehlike doğuran veya yalnızca failin tehlikeliliğini yansıtan davranışlardan kesin biçimde ayrılmaktadır.⁷⁸

Alman Ceza Hukuku’nda icra başlangıcının tespitinde, fiilin zamansal veya mekânsal olarak suçun tamamlanmasına yakın olması aransa da tek başına yeterli kabul edilmemektedir. Aksine, fiilin suç tipinde tanımlanan neticeyi doğrudan gerçekleştirmeye elverişli olup olmadığı ve tipik haksızlığın artık failin davranışıyla somutlaşmış bulunup bulunmadığı esas alınmaktadır. Özellikle çok hareketli suçlar ve neticeli suçlar bakımından bu yaklaşım, hazırlık hareketlerinin cezalandırma alanı dışında tutulmasını sağlayarak, ceza hukukunun son çare olması (*ultima ratio*) niteliğini güvence altına almaktadır.⁷⁹ Bu teorik yaklaşımın doğal sonucu olarak Alman Ceza Hukuku’nda teşebbüs, failin kişiliğine, suç işlemeye yatkınlığına veya tehlikeliliğine dayalı bir kurum

⁷⁶ Gropp ve Sinn, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 364; Dennis Bock, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 2.bs. (Berlin: Springer, 2021), 557; Rengier, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 303.

⁷⁷ Gropp ve Sinn, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 372; Bock, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 500-501; Rengier, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 304.

⁷⁸ Gropp ve Sinn, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 372; Bock, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 497-498; Rengier, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 304.

⁷⁹ Alman Federal Mahkemesinin kararlarında, cezalandırılabilir teşebbüs ile cezalandırılmayan hazırlık hareketlerinin ayrımı belirli genel ilkeler çerçevesinde yapılmaktadır. Buna göre, failin tasavvuruna göre kesintisiz biçimde devam ettirildiğinde doğrudan doğruya suçun işlenmesine yol açan ya da suçla yakın bir mekânsal ve zamansal bağlantı içinde bulunan eylemler, doğrudan teşebbüs olarak nitelendirilmektedir. Bu değerlendirme, failin özne olarak “şimdi başlıyor” eşliğini aşmış olması, suçu gerçekleştirmek için artık yeni bir irade kararına ihtiyaç duymaması ve nesnel açıdan korunan hukuki değere yönelen saldırı niteliğindeki icra hareketlerine başlamış bulunması hâllerinde söz konusu olur. Bu durumda failin davranışı, araya başka bir ara fiil girmeksizin suçun tamamlanmasına yönelmiş kabul edilir. Federal Mahkeme, bu ayrım yapılırken ilgili suç tipinin yapısal özelliklerinin de mutlaka dikkate alınması gerektiğini ifade etmektedir. BGH 1 StR, 138/21, 04.05.2022 (LG München I). Benzer yönde bakınız BGH 3 StR, 424/13 20.03.2014 (LG Hannover) <https://dejure.org> (05.12.2025).

olarak değil; yalnızca belirli bir fiilin doğurduğu tehlike yoğunluğu üzerinden değerlendirilen nesnel bir sorumluluk biçimi olarak kabul edilmektedir. Böylece ceza sorumluluğu, düşünce aşamasında veya hazırlık safhasında kalan davranışlara genişletilmemekte; kanunilik ve ölçünlülük ilkeleri titizlikle korunmaktadır.⁸⁰

Alman öğretisinde geliştirilen bu yaklaşım, teşebbüs kurumunun normatif sınırlarının belirlenmesine katkısı olmaktadır. Bu bağlamda, tasavvur edilen tipik hareketi gerçekleştirmeye yönelik doğrudan doğruya icraya başlamanın içerik olarak somutlaştırılmış olması, teşebbüs hükümlerinin öngörülebilirliğini artırmakta ve keyfi genişletici yorumların önüne geçmektedir. Bu teorik çerçeve dikkate alındığında, Türk Ceza Hukuku'ndaki teşebbüs düzenlemesinin Alman ceza hukukuyla normatif düzeyde büyük ölçüde örtüştüğu; ancak uygulamada ortaya çıkan farklılıkların, esasen yorum ve içtihat kaynaklı olduğu görülmektedir. Bu nedenle, Alman Ceza Hukuku'nda teşebbüs kurumuna ilişkin teorik birikimin, Türk yargı uygulamasının değerlendirilmesinde karşılaştırmalı bir ölçüt olarak ele alınması, teşebbüs kavramının sınırlarının daha tutarlı biçimde belirlenmesine katkı sağlayacaktır.

Alman Federal Mahkemesinin bazı kararlarında hukuki değerlere tecavüz teorisinin benimsendiği görülmektedir. Bu yaklaşıma göre ayırımın ölçütü, failin suç planı çerçevesinde gerçekleştirdiği davranışların korunan hukuki değere doğrudan yönelip yönelmediği, bu değeri somut bir tehlike altına sokup sokmadığı ve zararın hemen gerçekleşebileceği nitelikte bir saldırı oluşturup oluşturmadığıdır. Buna karşılık, söz konusu tehlikenin ortaya çıkmasının henüz belirsiz olan ve ileride gerçekleştirilebilecek başka bir fiile, özellikle de suç ortağının sonraki davranışına bağlı olması hâlinde, hukuki değerlere yönelik doğrudan bir tecavüzden söz edilemeyeceği kabul edilmektedir.⁸¹

⁸⁰ Bakınız Bock, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 497-506.

⁸¹ BGH 5 StR, 200/23, 13.09.2023 (LG Kiel). Benzer yönde bakınız BGH 1 StR, 234/97, 12.08.1997 (LG Passau) <https://dejure.org> (05.12.2025).

3. Karma Teori

Karma teori hem sübjektif hem de objektif teorilerden etkilenecek iki teorisin birleşmesinden oluşmaktadır.⁸² Buna göre; suçun icra hareketleri safhasında iken toplumda hukuki güvence altında olma hissiyatı ile hukuki barışın zarar görmesi ve korunan hukuki değerin tehlikeye maruz kalması sebebiyle faile yaptırım uygulanmaktadır.⁸³ Karma teori failin gerçekleştirmek iradesinde olduğu suç bakımından tasavvuruna ulaşmaya çalışmaktadır. Bunu yaparken failin dış dünyaya yansıyan eylemi değerlendirilir. Failin tasavvurunu gösteren eylemler icra hareketi olarak kabul edilirken, göstermeyen eylemler hazırlık hareketi olarak kabul edilir.⁸⁴

Doktrinde bir görüş hazırlık hareketi ve icra hareketleri ayırımında karma teoriyi esas almaktadır. Ceza hukukunu kusur odağından yorumlayan bu görüş maddi objektif teorisin tek başına yeterli olamayacağını savunmaktadır. Buna göre failin kastının öncelikle hangi suça yönelik olduğu tespit edilmelidir. Daha sonra suç tipinde düzenlenen eylem ile bütünlük teşkil edecek hareket yapılarak suç işleme kastı şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortaya konulması gerektiğini ifade etmektedir.⁸⁵

4. Yargıtay Kararları Kapsamında Değerlendirme

TCK m. 35 teşebbüs için doğrudan doğruya icraya başlama kriterini kabul ettiğinden maddi objektif teoriyi esas almaktadır.⁸⁶ Dolayısıyla bu kriteri karşılamayacak nitelikte eylemler hazırlık hareketi olarak kabul edilmektedir.⁸⁷ Madde gerekçesine incelendiğinde, “suç tipiyle belirli bir yakınlık ve bağlantı içindeki hareketlerin yapılması” ibaresi kullanıldığından kanun koyucunun maddi objektif teorilerden frank

⁸² Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 367; Koca ve Üzülmez, *Genel Hükümler*, 427.

⁸³ Koca ve Üzülmez, *Genel Hükümler*, 420; Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, *Genel Hükümler*, 490.

⁸⁴ Önder, *Genel Hükümler II-III*, 407; Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 206; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 679.

⁸⁵ Dönmezer ve Erman, *Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt I*, 434; Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, *Genel Hükümler*, 491; İçel, *Genel Hükümler*, 525.

⁸⁶ Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 367; Berrin Akbulut, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 10.bs. (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 817.

⁸⁷ Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 680.

teorisine atıf yaptığı görülmektedir.⁸⁸ Ayrıca madde gerekçesinde sübjektif teorinin kabul edilmediği açıkça belirtilmiştir.⁸⁹ Dolayısıyla kanaatimizce suçun kanuni tanımında yer alan hareketin işlenmesi halinde icra hareketleri başlamaktadır. Bunun yanı sıra hareket henüz icra edilmemiş olsa da bu hareketle doğal bir yakınlık ve bağlantı içerisinde olan hareketin yapılması halinde de icra hareketleri aşamasına geçilmiş olur.⁹⁰

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun objektif teoriyi esas alarak değerlendirme yaptığı bir kararında, öldürme suçuna yönelik hareketlerin hazırlık hareketi kabul edilmesi gerektiği ve sübjektif teori benimsenerek kasten öldürme suçuna teşebbüs edildiğine ilişkin karar TCK m. 35'e aykırılık oluşturacağından bahisle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın itirazını kabul etmiştir.⁹¹ Yargıtay kararlarında ayrıca TCK sisteminin objektif teoriyi benimsediği vurgulanarak sübjektif teorinin istikrarlı bir şekilde eleştirildiği görülmektedir.⁹²

⁸⁸ Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 681; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 428.

⁸⁹ “Eğer failin kastının şüpheye yer bırakmayacak biçimde ortaya çıkmasıyla icranın başlayacağı yolundaki sübjektif ölçüt kabul edilirse, kişinin düşüncesi ve yaşam tarzı dolayısıyla cezalandırılmasına varabilecek bir uygulamaya yol açılacaktır. Çünkü hazırlık hareketleri aşamasında da kastın varlığının şüpheye yer vermeyecek biçimde tespit edilebilmesi mümkün olup, böyle bir ölçüt hazırlık – icra hareketleri ayrımı konusunu bir kanıtama sorunu hâline getirmektedir. Diğer bir deyişle, suçun icrasıyla ilgisiz davranışlar dahi, suç kastını ortaya koyduğu gerekçesiyle cezalandırılabilir.”

⁹⁰ Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 428; Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1022.

⁹¹ “Sanık öldürmeye elverişli olduğu yönünde kuşku bulunmayan bıçakla ve öldürmek amacıyla mağdurun evine yönelmiş ise de, daha önceden evin önünde güvenlik önlemi alan kolluk güçlerince yakalanmış olup, yasanın benimsediği objektif teori esas alındığında, bu hareketler öldürme suçu yönünden ancak hazırlık hareketleri niteliğindedir. O ana kadarki hareketlerin, doğrudan doğruya icraya başlama ölçütü çerçevesinde icra hareketleri kapsamında kabulü olanaksızdır. Özel Dairece benimsenen sübjektif teori kabul edilerek, eylemin öldürmeye teşebbüs olarak nitelendirilmesi, TCY'nın 35. maddesine açık aykırılık oluşturacağı gibi suçta ve cezada yasallık ilkesi ile de bağdaşmayacaktır. Bu itibarla sanığın yakalandığı ana kadar ki fiillerini 5237 sayılı TCY'nın 106/1-1. cümlesi kapsamında kabul eden yerel mahkeme hükmü isabetli olup, Yargıtay C.Başsavcılığının bu yöne ilişkin itirazının kabulüne karar verilmelidir.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Esas no: 2010/1-153, Karar no: 2010/206, Karar tarihi: 19.10.2010, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (Erişim Tarihi: 08.04.2025).

⁹² “Teşebbüs düzenlemesinde getirilen diğer bir yenilik, icra hareketlerinin başlangıcına ilişkindir. Bilindiği üzere icra hareketlerinin ne zaman başladığının belirlenmesi kişi hak ve özgürlüklerinin korunmasıyla yakından ilgilidir. Failin kastının şüpheye yer bırakmayacak biçimde ortaya çıkmasıyla icranın başlayacağı yolundaki sübjektif ölçüt kabul edilirse, kişinin düşüncesi ve yaşam tarzı dolayısıyla cezalandırılmasına varabilecek bir uygulamaya yol açılacaktır. Çünkü hazırlık hareketleri aşamasında kastın varlığının şüpheye yer vermeyecek biçimde tespit edilebilmesi mümkün olup, böyle bir ölçüt hazırlık ve icra hareketleri ayrımı konusunu bir kanıtama sorunu haline getirmektedir. Diğer bir deyişle, suçun icrasıyla ilgisiz davranışlar dahi, suç kastını ortaya koyduğu gerekçesiyle cezalandırılabilir.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Esas no: 2014/849, Karar no: 2016/175, Karar tarihi: 05.04.2016; Aynı yönde bakınız Yargıtay 21. Ceza Dairesi, Esas no: 2015/10067, Karar no:

Yargıtay objektif teoriyi kabul ettiğini kararlarda vurgulamasına rağmen doğrudan doğruya icraya başlama kriterinin nasıl anlaşılacağı hususunda bazı olaylarda tereddütler yaşamaktadır.⁹³ Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun objektif teoriyi dikkate alarak tartıştığı başka bir kararında kilitleri kırma hareketini hırsızlık suçunun icra hareketi olarak kabul etmiştir.⁹⁴ Ancak kanaatimizce bu hareketler doğrudan doğruya icraya başlama olarak değerlendirilemeyeceğinden hırsızlık suçunun ne unsuru ne de nitelikli halidir. Kilit kırma hareketi hırsızlık suçu ile doğal bir yakınlık ve bağlantı içerisinde olmadığından fail mala zarar verme suçundan sorumlu tutulmalıdır. Başka bir deyişle kilit kırma eylemi yalnızca malın bulunduğu yerin fiziki engelini ortadan kaldırmaya yönelik bir hareket olup, failin mal üzerinde fiilî hâkimiyet kurması ile sonuçlanmamaktadır. Hırsızlık suçu, malın zilyedinden ayrılması ve failin serbestçe tasarruf edebilmesi ölçütüne bağlıdır.⁹⁵ Bu nedenle kilit kırma hareketi hırsızlık suçu ile doğal bir yakınlık ve bağlantı göstermez; failin kastı ve fiili, mala zarar verme suçunun unsurları ile daha doğrudan ilişkilidir. Öte yandan, failin kastı konuta girmeye çalışma hususunda olduğu tespit edilebileceğinden konut dokunulmazlığının ihlali suçuna teşebbüs söz konusu olabilir.⁹⁶ Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun kararına karşı oy

2016/7314, Karar tarihi: 30.11.2016; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Esas no: 2014/13-729, Karar no: 2016/151, Karar tarihi: 29.03.2016, <https://kazanci.com.tr> (Erişim Tarihi: 25.04.2025).

⁹³ Özgenç, *Genel Hükümler*, 574-577; Koca, "Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay İçtihatlarının Değerlendirilmesi," 106.

⁹⁴ "Yasanın benimsediği objektif teori esas alındığında, mağdura ait işyerinin önüne gelen ve işyeri kepenginin altı adet asma kilidinden iki tanesini kırarak açan, diğerlerini de açmak için uğraşırken yakalanan sanığın, mağdurun taşınır malını koruduğu egemenlik ve tasarruf alanına bizzat müdahale ederek, işlemek istediği hırsızlık suçunu gerçekleştirmeye elverişli hareketleri yaptığı, gece sayılan zaman dilimi içinde işyeri binasına hırsızlık amacıyla girmek için kepenk kilitlerini kırmak suretiyle suçun yasal tanımında, unsur ve nitelikli hal olarak belirtilmiş davranışları gerçekleştirerek elverişli hareketlerle doğrudan icraya başladığı kabul edilmelidir. Bu itibarla, açıklanan olayda hırsızlık suçuna teşebbüsün koşullarının oluştuğuna ilişkin Özel Daire bozma kararı isabetli olup, yerel mahkeme direnme hükmünün bozulmasına karar verilmelidir." Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Esas no: 2011/340, Karar no: 2012/209, Karar tarihi: 22.05.2012, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (Erişim Tarihi: 09.04.2025).

⁹⁵ Hırsızlık suçunun tamamlanabilmesi için zilyedin rızası olmaksızın malın yalnızca bulunduğu yerden alınması yeterli değildir. Malın hakimiyet altına alınması gerekmektedir. Hangi aşamada hakimiyet altına alındığını belirlemede ölçüt mal üzerinde tasarruf edebilme imkânı bulabilme anıdır. Suçun icra hareketleri malın alınması ile başladığından hakimiyet altına alınmıyışsa eylem teşebbüs aşamasında kalacaktır. Uğur Aşkın ve Korhan Yeğrim, "Hırsızlık Suçunda Malın Bulunduğu Yerden Alınması," *Trabzon Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, 1 (2023): 61-62, https://dergipark.org.tr/tr/pub/truhfd/article/1343384?issue_id=80765.

⁹⁶ Koca, "Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay İçtihatlarının Değerlendirilmesi," 107-108.

kullanan altı üyeden S. Bakıcı ve M. Şahin hırsızlık suçuna teşebbüsün şartlarının somut olayda gerçekleşmediğini, yerel mahkemenin direnme kararının onanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Gerekçeleri ise; *“Hırsızlık suçunun icra hareketi almak olduğundan ve sanık tarafından henüz taşınır bir malı almaya yönelik bir harekette bulunulmadığından olayda suça teşebbüs yoktur. Teşebbüs için önce kepenk kırılıp açılacak, (mala zarar verme) peşinden konuta girilecek (konut dokunulmazlığını bozma), bu suçların gerçekleşmesinden sonra almaya yönelik icra hareketinde bulunulacak ve aldığı taşınır malı engel nedenlerle aldığı hakimiyetine geçiremeyecektir. Sanığın, hırsızlık suçuyla bağlantılı hareketlerde bulunduğu anlaşılacaktır. Hırsızlık düşüncesi yeterli olmayıp düşünceden dolayı suça kalkışmadan ceza verilemez. Hırsızlık suçunun icra hareketi olan eve girerek veya camdan malın alınmasına yönelik bir davranışta bulunulmadığı gözetilmeden, konut dokunulmazlığını bozmaya teşebbüs suçunun oluştuğu da kabul edilmeden, mala zarar verme fiilinden sonra işlenmesi gereken suç atlanarak ilk suç ile en son gerçekleşecek olan hırsızlık suçuna ... teşebbüs gerçekleşmemiştir.”* şeklindedir.

Burada belirli ihtimaller üzerinden aşamalar dahilinde suçun kanuni tanımı ve buradaki eylem ile doğal ve zorunlu bağ dikkate alınarak icra hareketlerine başlayıp başlanılmadığı tespit edilmelidir.⁹⁷

1- Suçun kanuni tanımında suçu gerçekleştiren hareket veya hareketlere yer verilmişse bu hareketlerden birisinin yapıldığı an icra hareketi bakımından esas alınmalıdır. Örneğin resmî belgede sahtecilik suçunun temel halinde sahte resmî belge düzenleme veya kullanma hareketi bulunmaktadır. Bu hareketlerden birinin yapıldığı ana bakılmalıdır.⁹⁸

2- Suçun kanuni tanımında belirli bir hareket bulunmasa da nitelikli hali için cebir, tehdit veya hileden söz edilmişse amaca yönelik olarak bu hareketlerden birinin yapılmasına başlandığı an icra hareketinin tespiti bakımından dikkate alınmalıdır. Örneğin fail cebir veya tehdit kullanarak suça konu senetleri imzalatamadan

⁹⁷ Özgenç, *Genel Hükümler*, 573; Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1023.

⁹⁸ Hasan Tahsin Gökcan, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m. 204),” *Ankara Barosu Dergisi* 67, 3 (2009): 123, https://dergipark.org.tr/tr/pub/abd/article/374000?issue_id=33770.

yakalanması halinde cebir veya tehditle senedin yağması suçunun icrası başlamıştır. Yargıtay kararına konu olayda da fail senedi cebir ve tehditle imzalatmıştır. Ancak tasarruf etme imkanına sahip olamadan polis tarafından yakalandığı için eylem teşebbüs aşamasında kalmıştır.⁹⁹

3- Suçun kanuni tanımında böyle belirlemeler bulunmuyorsa fiil hakimiyeti kriteri kullanılarak neticenin oluşmasını belirleyen hareketler icra hareketi olarak değerlendirilmelidir. Burada neticeyi gerçekleştirmeye sebebiyet veren fiile bağlı hareketlerin tespitinde, genel yaşam tecrübeleri ve olayların olağan akışı ölçütünden yararlanmalıdır. Örneğin TCK m. 81 gereğince bir insanın kasten öldürülmesi suçunda ölüm neticesinin oluşmasını belirleyen hareket icra hareketi olarak kabul edilmelidir. Bu bakımdan bir kimseyi öldürmek maksadıyla silahla ateş edildiğinde neticenin oluşmasını belirleyen silahın ateş edilmesi eylemi olduğundan icra hareketleri bu aşamada başlamıştır. Ya da silah doğrultup parmak tetiğe gitmişse silahla ateş etme eylemine parmağın tetiğe gitmesi doğal ve zorunlu olarak bağlı olduğundan icra hareketleri safhasına geçmiştir. Bunun aksine silah satın alınması hareketi ölüm neticesi bakımından doğal ve zorunlu bağlantısı bulunmadığından hazırlık hareketi sayılmalıdır.¹⁰⁰

Yargıtay'ın hazırlık hareketleri – icra hareketleri bağlamında değerlendirdiği kararlara örnek olarak aşağıdakiler verilebilir¹⁰¹:

1- Sanığın çocuğun soybağının değiştirilmesine yönelik konuşmalar yapılmasını hazırlık hareketi sayarak neticeye yönelik icra hareketi olmadığından bahisle TCK m. 231'de düzenlenen suçun teşebbüs aşamasına ulaşmadığına karar verilmiştir.¹⁰²

⁹⁹ Yargıtay 6. Ceza Dairesi, Esas no: 2022/5761, Karar no: 2023/11111, Karar tarihi: 31.05.2023; Benzer yönde bakınız Yargıtay 6. Ceza Dairesi, Esas no: 2023/660, Karar no: 2024/10113, Karar tarihi: 03.10.2024, <https://kazanci.com.tr> (Erişim Tarihi: 22.04.2025).

¹⁰⁰ Savaşçı Temiz, Bilgehan. “Çok Hareketli Suçlarda İcra Başlangıcı” *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20, 1 (2025): 359 ve devamı, https://dergipark.org.tr/tr/pub/eruhfd/article/1683106?issue_id=91419.

¹⁰¹ Burada liste halinde örnek olarak verilen kararlar için bakınız <https://karararama.yargitay.gov.tr> (Erişim Tarihi: 13.04.2025).

¹⁰² Yargıtay 21. Ceza Dairesi, Esas no: 2015/10067, Karar no: 2016/7314, Karar tarihi: 30.11.2016.

2- Uyuşturucu maddenin temini için telefon görüşmesi yapılmasını uyuşturucu madde ticareti yapma suçunun icra hareketi değil, hazırlık hareketi olduğundan suçun teşebbüs aşamasına ulaşmadığına karar verilmiştir.¹⁰³

3- Henüz açılışı yapılmamış tamamen boş bir işyerinde kişinin katılan kurum ile bayilik anlaşması yapacağı düşünceyi ile tabelayı hazırlatması ve işyerinin faaliyete geçmemesi marka hakkına tecavüz suçu bakımından hazırlık hareketi oluşturduğundan ve henüz icra hareketleri başlamadığından bu suçun teşebbüs aşamasına ulaşmadığına karar verilmiştir.¹⁰⁴

4- Alkollü olan kişiler dönerciye döner yemek ve para almak amacıyla yaklaştıklarında güvenlik kamerasının yönünü değiştirseler de dönerciden bir müşterinin çıkması üzerine içeri girmeden gitmişlerdir. Somut olayda bu hareketler hırsızlık suçunun hazırlık hareketleri olarak kabul edildiğinden hırsızlık suçunun teşebbüs aşamasına ulaşmadığına karar verilmiştir.¹⁰⁵

5- Sanığın konteynerin yerini tespite yönelik eylemini hazırlık hareketi olarak nitelendirildiğinden uyuşturucu madde ithal etme suçunun icra hareketi teşkil etmediği için teşebbüs aşamasına ulaşmadığına karar verilmiştir.¹⁰⁶

6- Sanığın müştekinin evinde doğru ilerlemesi teşebbüs aşamasına ulaşmamış hazırlık hareketi niteliğinde olduğundan kasten yaralama suçunun teşebbüs aşamasına ulaşmadığına karar verilmiştir.¹⁰⁷

7- Sanıkların ellerine kazma ve kürekle suça konu önceden kazılmış bir çukurun başına gelerek bira içmeye başladıkları ve bu sırada kolluk görevlilerince yakalandıkları, somut olayda 2863 sayılı Kanun kapsamında korunması gerekli olmayan alanda kültür varlıkları bulmak amacıyla izinsiz kazı yapma suçunun doğrudan doğruya icra hareketlerine başladığını gösterir herhangi bir eylem

¹⁰³ Yargıtay 10. Ceza Dairesi, Esas no: 2022/2560, Karar no: 2022/6718, Karar tarihi: 24.05.2022.

¹⁰⁴ Yargıtay 19. Ceza Dairesi, Esas no: 2021/3664, Karar no: 2021/16435, Karar tarihi: 29.06.2021.

¹⁰⁵ Yargıtay 13. Ceza Dairesi, Esas no: 2018/12899, Karar no: 2019/5163, Karar tarihi: 28.03.2019.

¹⁰⁶ Yargıtay 10. Ceza Dairesi, Esas no: 2020/4977, Karar no: 2022/2431, Karar tarihi: 02.03.2022.

¹⁰⁷ Yargıtay 3. Ceza Dairesi, Esas no: 2018/9300, Karar no: 2019/3331, Karar tarihi: 19.02.2019.

bulunmadığından sanıkların eylemleri hazırlık hareketi olarak görülmüş ve teşebbüs aşamasına ulaşmadığına karar verilmiştir.¹⁰⁸

8- Sanıkların marketin önünde dolanmaları ve etrafı gözetlemeleri, olay yerinden ayrılıp market önüne kıyafet ve şapkaları değiştirerek gelmeleri şeklindeki eylemleri hırsızlık suçunun hazırlık hareketleri olarak görüldüğünden teşebbüs aşamasına ulaşmadığına karar verilmiştir.¹⁰⁹

9- Uyuşturucu maddenin teslim edildiği anda uyuşturucu madde kullanma suçunun oluşacağı, sanığın uyuşturucu maddeyi teslim almadan önceki davranışlarının hazırlık hareketi olduğunu bu yüzden eylemin teşebbüs aşamasına ulaşmadığına dair verilen ilk derece mahkemesi kararı Yargıtay tarafından onanmıştır.¹¹⁰

Sanığın yolda yürüyen mağdura yönelik olarak “*gel sana para vereyim, sana bir şeyler alayım, gel uzaklara gidelim*” sözlerini söyleyerek para uzatması, mağdurun parayı alıp yere atarak sanığın yanından uzaklaşması ve bu eylemler dışında sanığın mağdura yönelik olarak başkaca bir hareketin bulunmaması değerlendirildiğinde eylemler kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun hazırlık hareketi niteliğinde olduğundan teşebbüs aşamasına ulaşmadığına karar verilmiştir.¹¹¹

C. Fiilin Elverişli Olması

Suçta teşebbüsün varlığından bahsedebilmek için, failin gerçekleştirdiği eylemin, suç tipinde yasaklanan fiili gerçekleştirmeye elverişli olması şarttır.¹¹² Başka bir deyişle suçun kanuni tanımındaki unsurları gerçekleştirebilme iktidarı fiilin elverişlilik niteliğini

¹⁰⁸ Yargıtay 12. Ceza Dairesi, Esas no: 2021/1154, Karar no: 2024/1233, Karar tarihi: 14.03.2024.

¹⁰⁹ Yargıtay 13. Ceza Dairesi, Esas no: 2018/15084, Karar no: 2019/8442, Karar tarihi: 20.05.2019.

¹¹⁰ Yargıtay 8. Ceza Dairesi, Esas no: 2024/13125, Karar no: 2024/8604, Karar tarihi: 12.11.2024.

¹¹¹ Yargıtay 8. Ceza Dairesi, Esas no: 2020/8353, Karar no: 2023/4156, Karar tarihi: 06.06.2023.

¹¹² Özgenç, *Genel Hükümler*, 578; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 686; Koca ve Üzülmez, *Genel Hükümler*, 431; Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1025.

oluşturmaktadır.¹¹³ Kanun koyucu da buna uygun olarak TCK m. 35'te “*elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlama*” ölçütü getirmiştir.

Elverişli hareketler yoksa ve bu yüzden hareket yapılmamış veya netice gerçekleşmemişse icraya başlanmamış olacağından eylem teşebbüs aşamasında olmayacaktır.¹¹⁴ Suçun konusu dahil olmak üzere fiil ve araç bakımından elverişlilik değerlendirilmesi yapılır.¹¹⁵ Elverişlilik somut olayın tüm koşullarının değerlendirilmesiyle ve eylemin icra edildiği andaki koşullar dikkate alınarak yapılacaktır (ex ante).¹¹⁶ Zira bir suç için elverişli olmayan eylem başka bir suç için elverişli olabilir.¹¹⁷ Yargıtay kararlarında da hırsızlık için girdiği evde çalacak bir şey bulunamaması hırsızlık suçuna teşebbüs olarak kabul edilmiştir.¹¹⁸

Elverişlilik hususunda değerlendirme yapılırken hayatın olağan akışı göz önünde bulundurulurken tarafsız bir şekilde objektif olarak gözlem yapan birinin bilgi (bazı durumlarda özel bilgi de olabilir) ve öngörüsü esas alınmalıdır.¹¹⁹ Örneğin öldürme kastı ile hareket eden bir kimse öldürmek istediği kişinin öldürecek düzeyde yer fıstığına alerjisi olduğu özel bilgisine sahiptir. Fark ettirmeden fındık ezmesi yerine sandviçine yer fıstığı ezmesi sürerse bu eylem öldürme suçu bakımından elverişli olacaktır.

¹¹³ Uğur Alacakaptan, *İşlenemez Suç*, 1.bs. (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968), 61; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 431.

¹¹⁴ Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 153.

¹¹⁵ Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 431.

¹¹⁶ Alacakaptan, *İşlenemez Suç*, 61-62; Soyaslan, *Teşebbüs Suçu*, 109-110; Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 187; Özgenç, *Genel Hükümler*, 578-579; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 686; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 431-432; Aksoy İpekçioğlu, *Suçta Teşebbüs*, 70; Koray Doğan, “Elverişsiz Teşebbüs ve Ters Tipiklik Hatası,” *Prof. Dr. Feridun Yenisey'e Armağan* içinde, ed. Ayşe Nuhoglu (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2014), 211; Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1025; Tozman, *Suçta Teşebbüs*, 74.

¹¹⁷ Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 686; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 432.

¹¹⁸ “*Saniğin suç tarihinde müştekinin evine girip çalacak değerinde bir eşya bulamadığı için herhangi bir şey almadan suçta konu evden uzaklaşması nedeniyle hırsızlık eyleminin teşebbüs aşamasında kaldığı gözetilmeden yazılı şekilde tamamlanmış suçtan hüküm kurulması*” Yargıtay 13. Ceza Dairesi, Esas no: 2014/12033, Karar no: 2014/32508, Karar tarihi: 19.11.2014; Benzer yönde bakınız Yargıtay 2. Ceza Dairesi, Esas no: 2013/18096, Karar no: 2014/4919, Karar tarihi: 25.02.2014; Yargıtay 15. Ceza Dairesi, Esas no: 2013/20007, Karar no: 2014/11240, Karar tarihi: 05.06.2014 <https://karararama.yargitay.gov.tr> (Erişim Tarihi: 21.04.2025).

¹¹⁹ Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 686; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 432.

Failin yaptığı hareket, suçun gerçekleşmesi için objektif olarak yeterli ve uygun olması elverişliliği sağlamaktadır.¹²⁰ Örneğin, birini öldürmek için silah çekip ateş etmek elverişli bir harekettir. Zira bu hareket kasten öldürme suçunun kanuni tanımındaki öldürme fiilini gerçekleştirebilir. Ancak, birini beddua ile öldürmeye çalışmak elverişli değildir. Çünkü bu, suç tipinde öngörülen fiili gerçekleştiremez. Bu yüzden elverişlilik bakımından eylemin yer, zaman, şiddet ve eylemde kullanılan aracın neticeyi gerçekleştirmek için uygun ve yeterli olup olmadığı tespit edilmelidir.¹²¹ Nitekim Yargıtay kararlarına yansıyan somut olaylarda eylemde kullanılan aracın ölüm neticesini gerçekleştirmeye uygun ve yeterli olup olmadığına ilişkin değerlendirme yapılmaktadır.¹²²

Faili teşebbüsten sorumlu tutabilmemiz için aynı zamanda kullanılan araçların da elverişli olması gerekir. Aracın elverişli olup olmadığının belirlenmesi açısından objektif ve sübjektif olmak üzere iki teori bulunmaktadır.¹²³

Objektif teori suç için kullanılan aracın elverişli olup olmadığını belirlerken failin kişisel olarak aracı kullanma yeteneğinin etkisi altında kalmadan değerlendirme yapmaktadır.¹²⁴ Yani failin kullanmış olduğu aracın kast ettiği suçu gerçekleştirmeye uygun bir şekilde kullanılmış olması yeterlidir.¹²⁵ Örneğin bir kimse acemi olsa bile elverişli araçlar kullanarak ettiği esrar “uyuşturucu madde imal” suçunu işlemeye elverişlidir. Zira elverişli araçlar kullandığı için acemi olarak ilk defa ekmiş olmasının elverişlilik bakımından bir önemli bulunmamaktadır.

¹²⁰ Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1025.

¹²¹ Doğan, “Elverişsiz Teşebbüs ve Ters Tipiklik Hatası,” 211.

¹²² “Sanığın hedef aldığı vücut bölgeleri yara yerleri yaraların her birinin ayrı ayrı yaşamsal tehlike oluşturması suçta kullanılan bıçağın öldürmeye elverişliliği hususları birlikte değerlendirildiğinde sanığın eyleme bağlı ortaya çıkan kastının öldürmeye yönelik olduğu” Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Esas no: 2023/5590, Karar no: 2024/8156, Karar tarihi: 05.12.2024; Benzer yönde değerlendirmeler için bakınız Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Esas no: 2023/4021, Karar no: 2024/7578, Karar tarihi: 20.11.2024 <https://kazanci.com.tr> (Erişim Tarihi: 12.04.2025).

¹²³ Artuk, Gökcan, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 686.

¹²⁴ Erem, Danışman ve Artuk, *Genel Hükümler*, 295; Önder, *Genel Hükümler II-III*, 398; Artuk, Gökcan, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 687.

¹²⁵ Dönmezer ve Erman, *Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt I*, 419.

Sübjektif teori suç için kullanılan aracın elverişliliğini belirlerken dayandığı kriter aracın fail tarafından elverişli bir şekilde kullanıp kullanılmadığıdır. Burada önemli olan failin elverişli bir şekilde suçun işlediği anda araçtan yararlanmasıdır.¹²⁶

Örnek 1: Kasayı açmak için kullanılan plastik çubuk, kasayı açmaya objektif olarak uygun değildir. Bu yüzden failin hareketi elverişsiz kabul edilir ve suç oluşmayacağından teşebbüs hükümleri uygulanmaz.

Örnek 2: Fail, birini bıçakla yaralamak istiyorsa ve bunun için plastik bıçak kullanmışsa, bu araç objektif olarak yaralamaya elverişli değildir. Suç oluşmayacağından teşebbüs hükümleri uygulanmaz.

Örnek 3: Fail, birini öldürmek için zehir yerine yanlışlıkla şekerli bir içecek verirse, bu hareket elverişli değildir. Çünkü kullanılan araç (şekerli içecek), suç tipindeki ölüm neticesini gerçekleştirme elverişli değildir. Dolayısıyla teşebbüsten cezalandırılmaz. Ancak hemofili hastası olduğunu bildiği birisini öldürmek için yaralarsa eylem öldürme suçuna teşebbüse elverişli olacaktır.¹²⁷ Burada objektif olarak kişinin bıçak kullanmada mahir olup olmadığı önem arz etmez. Kullanabiliyorsa araç elverişlidir. Ancak aynı örneği hayatında hiç tabanca kullanmamış biri için düşünürsek ateş etmeye mahir değilse sübjektif olarak araç elverişli olmayacaktır.¹²⁸

Örnek 4: Aracın elverişliliği işlenen suça göre farklılık gösterebilir. Objektif olarak gerçek gibi görünen kuru sıkı tabanca öldürme suçu için elverişli olmasa da objektif olarak oyuncak olduğu belli değilse silahlı tehdit suçuna elverişlidir.

Örnek 5: Aracın kast edilen suçtaki kullanılma biçimi de elverişlilik bağlamında dikkate alınmaktadır.¹²⁹ Örneğin öldürme kastı ile hareket eden failin kullanmış olduğu demirden yapılmış oyuncak bir tüfek ateşleme suretiyle mermi ile öldürmeye elverişli

¹²⁶ Aydın, *Suçta Teşebbüs*, 99; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 687.

¹²⁷ Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 686.

¹²⁸ Dönmezer ve Erman, *Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt I*, 418.

¹²⁹ Erem, Danışman ve Artuk, *Genel Hükümler*, 296.

değildir. Ancak fail bulunla hasmını vurarak öldürmek istiyorsa araç öldürmeye elverişli kabul edilir.¹³⁰

Yargıtay objektif olarak suçu işlemeye elverişli olmayan araçlar kullanılması halinde suçun teşebbüs aşamasında dahi kalmayacağından bahisle uyuşturucu imal etme suçunun oluşmadığına (6136 sayılı kanun m. 12/1) karar vermiştir.¹³¹

Madde gerekçesinde de ifade edildiği üzere¹³² hareketin elverişliliğini suçun konusundan ayrı değerlendirmek mümkün değildir.¹³³ Suçun konusu hareketin elverişliliğine etki ederken suçun konusunun yokluğu işlenemez suç kapsamındadır.¹³⁴ İşlenemez suç, suçun maddi konusunun yokluğu veya fiilin elverişsizliğine bağlı hallerde söz konusu olmaktadır. Örneğin zehirle öldürmek istediği kişinin daha zehri ikram etmeden halihazırda başka bir sebeple ölmüş olması, hırsızlık için açılan çantanın boş olması gibi olaylar işlenemez suça örnek olarak verilebilir. İşlenemez suç sebebiyle TCK'nda eylem suç teşkil etmediğinden teşebbüs hükümleri söz konusu olmayacağı için ceza verilmez.¹³⁵

D. Neticeli veya İcra Hareketleri Kısımlara Bölünebilen Sırf Hareket Suçlarının Elde Olmayan Sebeplerle Tamamlanamaması

Suçun teşebbüs aşamasında olabilmesi için öncelikle bir suçun işleme kapsamında elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlanmasına rağmen elde olmayan sebeplerle tamamlanamaması gerekmektedir.¹³⁶ Burada icra hareketlerinin

¹³⁰ Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 687.

¹³¹ Yargıtay 8. Ceza Dairesi, Esas no: 2016/7871, Karar no: 2016/10972, Karar tarihi: 01.12.2016; Benzer yönde değerlendirmeler için bakınız Yargıtay 12. Ceza Dairesi, Esas no: 2016/2850, Karar no: 2016/5778, Karar tarihi: 06.04.2016; <https://karararama.yargitay.gov.tr> (Erişim Tarihi: 21.04.2025).

¹³² “Suça teşebbüste kullanılan araç suçun kanuni tanımında öngörülen fiili meydana getirmeye elverişli olmalıdır. Ancak elverişlilik sadece kullanılan araç bakımından değil, suçun konusu da dahil olmak üzere bütün fiil yönünden bulunmalıdır.”

¹³³ Alacakaptan, *İşlenemez Suç*, 114; Koca ve Üzülmez, *Genel Hükümler*, 433.

¹³⁴ Alacakaptan, *İşlenemez Suç*, 117; Koca ve Üzülmez, *Genel Hükümler*, 433.

¹³⁵ Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1025-1026.

¹³⁶ “Sanığın hırsızlık olarak başlayan eyleminde eşyaları götürülebilmek amacıyla bıçak çekmesi üzerine eylemin yağmaya dönüştüğü ancak; direnci kırılmayan mağdurun elindeki sopa ile sanığı darp ettiği, bunun kesintisiz devam ettiği, böylece malları götürmesine engel olduğu, sanığın eylemini tamamlayamadan suça konu eşyaları bırakarak olay yerinden kaçtığı ve suça konu eşyaları mağdurun hakimiyet alanından çıkaramadığının anlaşılması karşısında eylemin teşebbüs aşamasında kaldığı

tamamlanamaması veya neticenin gerçekleşmemesi failin iradesi dışındaki engel sebepler dolayısıyla olmalıdır.¹³⁷ Elde olan sebeplerle yani failin gönüllü olarak suçu tamamlamaktan vazgeçmişse TCK m. 36 ve 41’de düzenlenen gönüllü vazgeçme hükümleri söz konusu olur.¹³⁸

Kural olarak hareket neticeden ayrılabilirdiğinden neticeli suçlar bakımından teşebbüs hükümleri uygulanabilir. Zira neticeli suçlarda, bir hareketin gerçekleşmesiyle birlikte suçun kanuni tanımında yer alan belirli bir neticenin meydana gelmesi aranmaktadır.¹³⁹ Hareket ile netice birbirinden ayrılabilir olduğu için, fail icra hareketlerine başlamış olsa bile elde olmayan sebeplerle neticeyi gerçekleştiremezse suç tamamlanamayacağından teşebbüs aşamasında kalır.¹⁴⁰ Örneğin, fail, birini öldürmek için silahla ateş eder (icra hareketi), ancak mağdur yaralanıp ölmezse (netice gerçekleşmez), bu durumda kasten öldürmeye teşebbüs vardır. Çünkü hareket gerçekleşmiş, fakat netice meydana gelmemiştir.

Sırf hareket suçlarında ise, hareketten ayrı bir neticenin gerçekleşmesi aranmamaktadır. Suçun kanuni tanımında yer alan hareketin yapılması suçun tamamlanması için yeterlidir. Bu suçlara teşebbüs yalnızca icra hareketleri kısımlara

gözetilmeden, hakkında tamamlanmış yağma suçundan mahkumiyet hükmü kurulması” Yargıtay 6. Ceza Dairesi, Esas no: 2022/13777, Karar no: 2024/6931, Karar tarihi: 30.05.2024; “İşlenmesi kast olunan bir suçun icrasına elverişli araçlarla başlanmasından sonra, elde olmayan sebeplerle suçun tamamlanamamasıdır. Maddenin açık hükmüne göre, icra hareketlerinin yarıda kalması ya da sonucun meydana gelmemesi failin iradesi dışındaki engel nedenlerden ileri gelmelidir. Bu hukuksal bilgiye göre somut olay incelendiğinde; sanığın mağdur ...'nun iş yerinden ürünler satın almak üzere anlaştığı, karşılığında ele geçmeyen 50.000 TL bedelli çeki faksлады, çekin keşidecisi gözüken katılan ...'la yapılan görüşme neticesinde sahte olarak oluşturulduğunun öğrenildiği, böylece sanığa herhangi bir ürün teslim edilmediği sanık savunmaları, katılan ve mağdur anlatımları ile doysa kapsamından anlaşıldığından, sanığın eylemini elinde olmayan sebeplerle tamamlamadığından, nitelikli dolandırıcılık suçunun teşebbüs aşamasında kaldığı gözetilerek, sanığın üzerine atılı suçtan mahkumiyeti yerine yazılı şekilde beraat hükmünün tesisi” Yargıtay 15. Ceza Dairesi, Esas no: 2015/7011, Karar no: 2018/5876, Karar tarihi: 24.09.2018. Benzer yönde bakınız Yargıtay 23. Ceza Dairesi, Esas no: 2015/3151, Karar no: 2015/3977, Karar tarihi: 14.09.2015 <https://karararama.yargitay.gov.tr> (Erişim tarihi: 21.04.2025).

¹³⁷ Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 690.

¹³⁸ Özgenç, *Genel Hükümler*, 590; Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1028.

¹³⁹ Erem, Danışman ve Artuk, *Genel Hükümler*, 309; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 687; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 436.

¹⁴⁰ Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1029.

bölünebiliyorsa mümkün olabilir.¹⁴¹ Yani suç tipinde yer alan hareketin tamamlanma süreci bir kesintiye uğrayabiliyorsa teşebbüs hükümleri uygulanabilir.¹⁴²

Doktrinde sırf hareket suçlarında icra hareketlerinin başlangıç anı ile suçun tamamlanma anının tespiti bakımından esas alınacak kriterler hususunda farklı görüşler ortaya çıkmıştır.

Sübjektif görüş, failin suç işlemeye yönelik planını esas alır. Bu kapsamda, fail icra hareketlerinin henüz tamamlanmadığını tasavvur ediyor veya planlıyorsa suçun tamamlanmadığını, suçun kanuni tanımındaki hareketlerin icra edildiğini tasavvur edip buna inanıyorsa suçun tamamlandığını savunur.¹⁴³

Kanaatimizce objektif olarak olağan yaşam tecrübeleri (normal orta zekalı birinin genel bilgi ve öngörüsü) kriter alındığında failin icra ettiği hareketler suç tipindeki unsurların tamamının gerçekleştiğini ortaya koyuyorsa suçun tamamlandığını aksi halde ise, tamamlanmadığını savunmaktadırlar.¹⁴⁴

SONUÇ

Suçta teşebbüs, ceza hukukunda suçun tamamlanamaması durumunda failin cezai sorumluluğunu belirleyen temel bir kurum olarak hem doktrinde hem de uygulamada tartışmalı bir konudur. Şartları; kasten işlenebilen bir suçun kastedilmesi, failin icra safhasında olması, elverişli hareketlerle icraya başlanması ve suçun elde olmayan sebeplerle tamamlanamamasıdır. Suçta teşebbüsün cezalandırılmasında, TCK m. 35'in madde gerekçesinde vurgulanan "zarar veya tehlikenin ağırlığı" ölçütü, Yargıtay kararlarında da önemli bir yer tutmaktadır. ETCK döneminde uygulanan eksik teşebbüs-tam teşebbüs ayrımının TCK ile terk edilmesi, cezalandırmada daha adil bir yaklaşımı

¹⁴¹ Dönmezer ve Erman, *Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt I*, 454; Aydın, *Suçta Teşebbüs*, 110; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 687.

¹⁴² Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1029.

¹⁴³ Demirbaş, *Genel Hükümler*, 532.

¹⁴⁴ Alacakaptan, *İşlenemez Suç*, 65; Sözüer, *Suçta Teşebbüs*, 223; Demirbaş, *Genel Hükümler*, 533; Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, *Genel Hükümler*, 693; Koca ve Üzülmöz, *Genel Hükümler*, 437; Gökcan ve Artuç, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 1030.

mümkün kılmıştır. Ancak, Yargıtay'ın bu ölçütü uygularken somut olayın özelliklerini yeterince dikkate almadığı bazı kararlar, cezaların orantılılığı konusunda eleştirilere yol açmaktadır. Bu nedenle, hâkimlerin takdir yetkisini kullanırken, fiilin doğurduğu zarar veya tehlikenin ağırlığını daha sistematik bir şekilde değerlendirmesi gerektiği düşünölmektedir.

İcra hareketleri ile hazırlık hareketleri arasındaki ayrımın belirlenmesinde TCK maddi objektif teorilerden Frank teorisini benimsemektedir. Yargıtay kararları icra ve hazırlık hareketleri ayrımı gibi kilit konularda tutarlı bir ölçüt geliştirme konusunda zorluklar yaşadığı görölmektedir. Uygulamadaki bu tür çelişkiler, suçun kanuni tanımındaki hareketlerle organik bağlantısı bulunan eylemlerin icra hareketi olarak kabul edilmesine yönelik daha net kriterlerin geliştirilmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun, kilit kırma hareketini hırsızlık suçunun icra hareketi olarak değerlendirdiği karara karşı oy kullanan üyelerin görüşleri, bu hareketin suçun kanuni tanımıyla doğrudan bağlantılı olmadığını ve hazırlık hareketi olarak nitelendirilmesi gerektiğini savunarak, kanunilik ilkesine daha uygun bir yaklaşım sunmaktadır. Bu durum, uygulamanın birliğini sağlama ve cezai sorumluluğun sınırlarını belirleme açısından Yargıtay'ın emsal nitelikte kararlar üretmesi gerektiğini göstermektedir.

Olası kastta teşebbüsün mümkün olup olmadığına ilişkin tartışma, çalışmanın bir diğer önemli odak noktasıdır. Doktrindeki baskın görüşe göre, olası kast hâlinde fail belirli bir suçun gerçekleşebileceğini öngörmekte, ancak bu ihtimale kayıtsız kaldığından teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkün değildir. Bu nedenle ceza sorumluluğunun olası kast bakımından yalnızca gerçekleşen suçlar üzerinden belirlenmesi, gerçekleşmeyen suçlar bakımından ise teşebbüs hükümlerine başvurulmaması gerektiği ileri sürölmektedir. Buna karşılık, bazı yazarlar, kanunda yer alan bir suç olası kastla işlenebiliyorsa öngördüğü suçlar bakımından gerçekleşmemiş olsa bile teşebbüsün mümkün olabileceğini savunmaktadır. Yargıtay'ın 19.12.2006 tarihli istisnai kararı hariç, istikrarlı görüşü olası kastta teşebbüsün mümkün olmadığı yönündedir. Kanaatimizce, Yargıtay'ın bu yaklaşımı, cezai sorumluluğun aşırı genişlemesini önleme açısından isabetlidir. Olası kastta failin sorumluluğunun gerçekleşen suçlara bağlı olarak

belirlenmesi gerektiği için teşebbüs hükümlerinin uygulanması bakımından uygun değildir.

Elverişlilik suça teşebbüsün uygulanmasında bir diğer şartı oluşturmaktadır. Çalışmada, elverişliliğin objektif bir şekilde, somut olayın koşulları ve hayatın olağan akışı dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yargıtay kararları, elverişliliği değerlendirirken genellikle objektif teoriyi benimsemektedir. Örneğin, öldürme kastıyla kullanılan bir aracın objektif olarak elverişsiz olması durumunda suçun teşebbüs aşamasında dahi kalmayacağı yönündeki Yargıtay kararları, kanunilik ilkesine uygun bir yaklaşımı yansıtmaktadır.

Suçta teşebbüs hükümler neticeli suçlarda, hareket ile netice ayrılabilir olduğundan uygulanması mümkündür. Sırf hareket suçlarında ise, icra hareketlerinin kısımlara bölünebildiği durumlarda mümkündür. Doktrinde, icra hareketlerinin tamamlanma anının belirlenmesinde subjektif ve objektif görüşler ileri sürülmüştür. Subjektif görüş failin suç işleme planı üzerinden suçu tamamlama algısını ve inancını suçun gerçekleşmesi için esas aldığından tespiti çok güçtür. Bu yüzden hâkim suçun tamamlanıp tamamlanmadığını değerlendirirken objektif görüşe başvurulmalıdır. Burada değerlendirme eylem üzerinden yapılır. Olağan yaşam tecrübeleri esas alınarak failin hareketinin suç tipini tamamlayıp tamamlamadığı belirlenmelidir.

Suçta teşebbüs kurumunun teorik temelleri incelendiğinde, Türk ve Alman ceza hukuklarının, farklı kavramsal formülasyonlar kullanmakla birlikte, esasen benzer bir normatif kaygıyı paylaştığı görülmektedir. Her iki sistemde de teşebbüs, failin subjektif suç iradesinin cezalandırılması değil; bu iradenin, suç tipinde korunan hukuki değeri objektif olarak tehlikeye sokan bir fiil aracılığıyla dış dünyaya yansıtılması hâlinde devreye giren istisnai bir sorumluluk alanı olarak konumlandırılmıştır.

Alman Ceza Kanunu'nun (StGB) 22. maddesinde teşebbüs, failin tasavvur edilen suçun gerçekleştirilmesi için tipte yer alan hareketin icrasına doğrudan doğruya başlaması olarak düzenlenmiştir. Alman öğretisinde bu durum failin artık tasavvur edilen suç tipinin icra alanına girildiği, yani korunan hukuki değer somut tehlike altına sokulduğu anı ifade etmektedir. Bu bağlamda teşebbüs, hazırlık hareketlerinden kesin

biçimde ayrılmakta; yalnızca suç tipik haksızlığının gerçekleşmesine doğrudan yönelen fiiller cezalandırma alanına dâhil edilmektedir.

Türk Ceza Hukuku'nda "elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlama" ölçütü, terminolojik olarak Alman hukukundaki *unmittelbar ansetzt* kavramına benzerlik göstermektedir. Ancak uygulamada, bu kavramın içeriğinin yeterince somutlaştırılmadığı; özellikle hazırlık hareketleri ile icra hareketleri arasındaki sınırın zaman zaman genişletici biçimde yorumlandığı görülmektedir. Buna karşılık Alman öğretisi, icra başlangıcını belirlerken, fiilin yalnızca suç planının bir parçası olmasını değil; hukuki değere yönelik tehlikenin artık kaçınılmaz veya doğrudan gerçekleşebilir hâle gelmesini aramaktadır. Bu fark, özellikle çok hareketli suçlar ve neticeli suçlar bakımından belirginleşmektedir. Alman Ceza Hukuku'nda icra başlangıcının tespitinde, fiilin suçun tamamlanmasına "zamansal veya mekânsal yakınlığı" tek başına yeterli görülmemekte; fiilin, suç tipinde tanımlanan haksızlığı doğrudan gerçekleştirmeye objektif olarak elverişli olup olmadığı esas alınmaktadır. Bu yaklaşım, failin henüz hukuki değere yönelmeyen davranışlarının cezalandırma alanı dışında bırakılmasını sağlayarak, teşebbüs kurumunun sınırlarını teorik açıdan daha belirgin çizmektedir.

Türk hukukunda ise, özellikle Yargıtay uygulamasında, bazı hâllerde suçun icrasına hazırlık niteliği taşıyan fiillerin, "doğrudan doğruya icraya başlama" kapsamında değerlendirilmesi, teşebbüs kavramının normatif işlevini zayıflatmaktadır. Bu durum, teşebbüsün fiile dayalı sorumluluk anlayışından uzaklaşarak, failin tehlikeliliğine dayalı bir cezalandırma eğilimine kaymasına yol açabilmektedir. Oysa Alman hukukunda hâkim olan anlayış, teşebbüsün failin karakteri veya suç işleme eğilimiyle değil, somut fiilin doğurduğu tehlike yoğunluğu ile sınırlandırılması gerektiği yönündedir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Berrin. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. 10.bs. Ankara: Adalet Yayınevi, 2023.
- Aksoy İpekçioğlu, Pervin. *Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs*. 1.bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009.
- Alacakaptan, Uğur. *İşlenemez Suç*. 1.bs. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968.
- Alacakaptan, Uğur. *Suçun Unsurları*. 1.bs. Ankara: Sevinç Matbaası, 1970.
- Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen, Mehmet Emin Alşahin ve Kerim Çakır. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. 18.bs. Ankara: Adalet Yayınevi, 2024.
- Aşkın, Uğur ve Korhan Yeğrim. “Hırsızlık Suçunda Malın Bulunduğu Yerden Alınması.” *Trabzon Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, 1 (2023): 47-73. https://dergipark.org.tr/tr/pub/truhfd/article/1343384?issue_id=80765.
- Aydın, Devrim. “Suça Teşebbüs.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 55, 1 (2006): 85-113. https://dergipark.org.tr/tr/pub/auhfd/article/513916?issue_id=42634.
- Bock, Dennis. “Objektives und Subjektives im Tatbestand des versuchten Delikts (§ 22 StGB).” *Juristische Rundschau*, 10 (2021): 497-506.
- Bock, Dennis. *Strafrecht Allgemeiner Teil*. 2.bs. Berlin: Springer, 2021.
- Bozbayındır, Ali Emrah. *Türk ve Mukayeseli Ceza Hukukunda Olası Kast Kavramı ve Sınırları*. 1.bs. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Demirbaş, Timur. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. 19.bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024.
- Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lügat*. 23.bs. Ankara: Aydın Kitabevi, 2006.
- Doğan, Koray. “Elverişsiz Teşebbüs ve Ters Tipiklik Hatası.” *Prof. Dr. Feridun Yenisey'e Armağan* içinde, editör Ayşe Nuhoğlu, 183-228. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2014.
- Dönmezer, Sulhi ve Sahir Erman. *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt I*. 11.bs. İstanbul: Beta Yayıncılık, 1994.

- Dönmezer, Sulhi ve Sahir Erman. *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt II*. 10.bs. İstanbul: Beta Yayıncılık, 1994.
- Fincke, Martin. *Das Verhältnis des Allgemeinen zum Besonderen Teil des Strafrechts. J*. Berlin: Schweitzer Verlag, 1975.
- Gökcan, Hasan Tahsin. “Resmî Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m. 204).” *Ankara Barosu Dergisi* 67, 3 (2009): 93-126. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/abd/article/374000>.
- Gökcan, Hasan Tahsin ve Mustafa Artuç. *Türk Ceza Kanunu Şerhi*. 1.bs. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- Göktürk, Neslihan. “Suçun Yasal Tanımında Yer Alan Hukuka Aykırılık İfadesinin İcra Ettiği Fonksiyon.” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 7, 1 (2016): 407-450. https://dergipark.org.tr/tr/pub/inuhfd/article/387955?issue_id=22415.
- Gropp, Walter ve Arndt Sinn. *Strafrecht Allgemeiner Teil*. 5.bs. Berlin: Springer, 2020.
- Işık, Sertaç. *Gönüllü Vazgeçme*. 1.bs. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- İçel, Kayıhan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. 7.bs. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2023.
- İçel, Kayıhan. *Suçların İctimai*. 1.bs. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1972.
- Katoğlu, Tuğrul. “Olası Kasıt ve Suça Teşebbüs.” *Prof. Dr. Nevzat Toroslu'ya Armağan* içinde, editör Bahri Öztürk, 611-627. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2015.
- Kazaker, Gözde. *Ceza Hukukunda Elverişsiz Teşebbüs*. 1.bs. Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.
- Koca, Mahmut. “Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay İctihatlarının Değerlendirilmesi.” *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi* 3, 2 (2015): 103-118. https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuchkd/article/332446?issue_id=30753.
- Koca, Mahmut ve İlhan Üzölmez. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. 17.bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024.
- Önder, Ayhan. *Ceza Hukuku Dersleri*. 1.bs. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1992.

- Önder, Ayhan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler II-III*. 1.bs. İstanbul: Beta Yayıncılık, 1992.
- Özbek, Veli Özer, Koray Doğan, Serkan Meraklı, Pınar Bacaksız ve İsa Başbüyük. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. 15.bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024.
- Özgeç, İzzet. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. 20.bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024.
- Öztürk, Bahri ve Mustafa Ruhan Erdem. *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*. 24.bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024.
- Rengier, Rudolf. *Strafrecht Allgemeiner Teil*. 13.bs. München: C.H.Beck, 2021.
- Reinhard, Frank. *Das Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich nebst dem Einführungsgesetz*. 1.bs. Tübingen: Mohr, 1931.
- Soyaslan, Doğan. *Teşebbüs Suçu*. 1.bs. Ankara: Kazancı Yayınları, 1994.
- Sözür, Adem. *Suçta Teşebbüs*. 1.bs. Ankara: Kazancı Yayınları, 1994.
- Savaşçı Temiz, Bilgehan. “Çok Hareketli Suçlarda İcra Başlangıcı.” *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20, 1 (2025): 338-392.
https://dergipark.org.tr/tr/pub/eruhfd/article/1683106?issue_id=91419.
- Toroslu, Nevzat. *Ceza Hukuku*. 2.bs. Ankara: Savaş Yayınevi, 1991.
- Tozman, Önder. *Suçta Teşebbüs*. 1.bs. Ankara: Adalet Yayınevi, 2015.
- Tozman, Önder. “Suçun Tamamlanması ve Sona Ermesi Kavramları.” *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3, 1 (2008): 117-145.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/eruhfd/article/1557962>.
- Zafer, Hamide. *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75*. 8.bs. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2021.